Ljubljana, torek, 3. aprila 1956

I. IZDAJA

LETO XXII. Štev. 79

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK IVAN SINKOVEC

UREJA UREDNIŠKI ODBOR

List izhaja vsak dan razen petka • Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

PROLETARCI VSEH DEŽEL ZDRUŽITE SE!

LJUDSKA PRAVICA USTANOVLJENA 5. OKTOBRA 1934 MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK. OD OSVOBODITVE DO 1. JUL. 1951 KOT DNEVNIK. NATO PA KOT TEDNIK • OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA V REDAKCIJSKI POVEZANOSTI Z »BORBO«

V Angliji deljena mnenja

o novem sovjetskem razorožitvenem načrtu

London, 2. aprila (Tanjug). Pred nadaljevanjem dela ožjega odbora razorožitvene komisije OZN, ki se bo znova sestal jutri popoldne, diplomatski opazovalci v Londonu poudarjajo, da bodo delegati zahodnih dežel zahtevali nadaljnja pojasnila o sovjetskem načrtu. V angleških političnih krogih je slišati različna mnenja o sovjetskem načrtu. Vladni krogi menijo, da ga je treba sprejeti z »nezaupanjem«.

Angleška »sumničenja« slone na trditvi, da je sovjetski načrt nalašč formuliran tako, da bi bil za ZDA sprejemljivejši. Načrt ne terja atomske razorožitve. V Londonu pravijo, da skušajo na posvetovanjih delegatov Velike Britanije, Francije, Kanade in ZDA zavzeti enotno stališče nasproti sovjetskim predlogom.

Vtem ko med konservativci propagirajo nezaupanje nasproti sovjetskemu načrtu, pa politični krogi izven konservativne parlamentarne skupine poudarjajo, da je treba predloge sovjetske delegacije skrbno proučiti. Glasilo laburistične opozicije »Daily Herald« vidi v dosedanjem delu ožjega razorožitvenega odbora mnogo upanja na sporazum. Časnik pravi: »Če je kdajkoli po letu 1945 kazalo, da se bodo velesile dejansko sporazumele o razorožitvi, ima svet zdaj to upanje. Ta teden bo ožji odbor razorožitvene komisije OZN ponovno proučeval angleško-francoski načrt in nove ruske predloge. Rusija predlaga splošno zajezitev naraščanja vojaških izdatkov in kolektivno zmanjšanje števila običajnih vojaških sil. Rusija ne vztraja na prepovedi vseh vrst atomskega orožja. Vse, kar zahteva glede atomskega orožja, je neodložljiva prepoved preizkušanja atomskih bomb. Za to pa se že zdavnaj zavzema angleška Laburistična stranka. Dane so torej jasne možnosti za kompromis med ruskim in drugimi načrti.«

Vodji sovjetske in ameriške delegacije v ožjem razorožitvenem odboru sta danes neuradno izmenjava misli o novem sovjetskem načrtu. Govorila sta na kosilu, ki ga je sovjetski delegat Gromiko priredil vodji ameriške delegacije Haroldu Stassenu in njegovim svetovalcem. To je bil že njun drugi razgovor o sovjetskem načrtu. Stassen bo brzčas seznanil ostale zahodne delegacije z vsebino razgovorov z Gromikom. Sodijo, da bo to storil na skupni seji delegacij Francije, ZDA, Velike Britanije in Kanade, ki bo jutri v Foreign Officeu.

Vojaška ojačenja v Alžiru

nova preizkušnja za vlado francoske Republikanske fronte

Pariz, 2. aprila (Tanjug). — Ministrski predsednik Guy Mollet je danes z ministrom za narodno obrambo Bourgesom Maunouryjem obravnaval vojaško stran alžirskega vprašanja. Njegova obsežna posvetovanja só se začela včeraj s sestankom z državnim ministrom Mendès-Franceom. Prihodnje dni bo Mollet sprejel še druge člane vlade in generalnega guvernerja v Alžiru Roberta Lacosta.

V poučenih krogih sodijo, da je minister za narodno obrambo po današnjih posvetovanjih predlagal Molletu, naj bi do konca aprila poslali v Alžir še kakih 40.000 vojakov, delno iz Zahodne Nemčije na podlagi soglasja s poveljstvom Atlantske zveze, delno pa bi vpoklicali rezerviste. Vprašanje vpoklica rezervistov pa je zadelo na znaten odpor med člani vlade.

Kar se tiče ostalega načrta, menijo vladni krogi, da se z njim strinja vsa vlada. »Z vzporednimi gospodarskimi, socialnimi in vojaškimi ukrepi naj bi čimprej uredili razmere« v več glavnih alžirskih središčih, kar naj bi služilo v dokaz »dobre volje« vlade, da v sodelovanju z Alžirci poravna sedanje spore. Po tej temeljni zamisli naj bi položaj na večini alžirskega ozemlja uredili že v šestih mesecih, potem pa bi razpisali v vsem Alžiru prve svobodne volitve. Poti k temu cilju še niso natanko določili. Vprašanje vojaških ojačenj in vpoklica rezervistov pa je postavilo Molletovo vlado pred nove preizkušnje.

Alžirsko poročilo o francoskih izgubah

Damask, 2. apr. (AP). — »Al Rai« je danes objavil poročilo poveljstva alžirske osvobodilne vojske. V njem je rečeno, da je bilo v zadnjih 4 mesecih samo na področju Auresa v Alžiru ubitih 1660 francoskih vojakov. V tem razdobju sestrelili 32 francoskih vojakov, 43 pa jih je bilo ujetih. Alžirski uporniki so v te mrazdobju sestrelili 32 francoskih letal ter uničili 48 francoskih tankov in oklopnih vozil.

Konferenca o pripravah za sestavo družbenih planov okrajev

Ljubljana, 2. aprila. — Danes je bila na Izvršnem svetu LRS konferenca predsednikov in podpredsednikov okrajnih ljudskih odborov o pripravah za sestavo okrajnih planov za leto 1956. Konference, ki jo je vodil podpredsednik Izvršnega sveta LRS dr. Marijan Brecelj, sta se udeležila tudi član Izvršnega sveta Viktor Avbelj, direktor republiškega zavoda za planiranje ing. Viktor Kotnik in drugi.

Na konferenci so razpravljali o konkretizaciji republiškega in okrajnih družbenih planov za leto 1956. Podpredsednik dr. Marijan Brecelj je seznanil navzoče predstavnike z osnovnimi značilnostmi gospodarskega razvoja za l. 1956 in naporih, ki bodo potrebni, da se doseže stabilizacija gospodarstva.

Na konferenci so tudi razpravljali o vskladitvi proračunov ljudskih odborov v okviru odrejenih globalov. Sprejeli pa so tudi sklep o pospešitvi priprav za dokončno sestavo okrajnih družbenih planov.

DJERDJA O NALOGAH EVROPSKE EKONOMSKE KOMISIJE

Odstraniti je treba ovire

širšega gospodarskega sodelovanja evropskih dežel, ki so ostale še iz časov hladne vojne

Beograd, 2. apr. (Jugopres). — Ob XI. zasedanju Evropske ekonomske komisije OZN, ki se bo začela 5. aprila v Ženevi, je vodja jugoslovanske delegacije državni svetnik v Tajništvu za zunanje zadeve Josip Djerdja dal pred svojim odhodom uredniku Jugopresa naslednjo izjavo:

Gospodarsko sodelovanje v evropskih okvirih zaostaja za potrebami in možnostmi, ki so se v zadnjem času povečale. Splošni pogoji, posebno še gospodarski razvoj ter koristi evropskih dežel, kažejo na možnost in nujnost širšega gospodarskega sodelovanja med vsemi deželami in vsemi gospodarstvi na tem področju.

Evropska ekonomska komisija je edina evropska gospodarska organizacija, v kateri sodelujejo vse evropske države in potemtakem lahko postane pomemben činitelj v izgradnji čvrstega vseevropskega gospodarskega sodelovanja kot podlage splošnega sodelovanja v prid miru in napredka.

Mislim, da je treba predvsem delati za odpravo umetnih ovir, ki so nastale v času hladne vojne. Gospodarstva posameznih evropskih dežel so imela in imajo zaradi tega veliko škodo. Odstranitev teh ovir je eden izmed osnovnih pogojev za širše sodelovanje.

Delegacija belgijskih socialistk v Beogradu

Beograd, 2. apr. (Jugopres). — Danes je prispela v Beograd delegacija belgijskih socialistk. Delegatke se bodo mudile pri nas deset dni kot gostje Zveze ženskih društev. Seznanile se bodo z delom Zveze ženskih društev kakor tudi s socialnimi in zdravstvenimi problemi Jugoslavije.

OB ZAČETKU PRVEGA ZASEDANJA NOVE GRŠKE POSLANSKE ZBORNICE

Potrditev grškega prijateljstva

Ciprsko vprašanje trenutno glavno vprašanje grške zunanje politike — Priprave na desetletni gospodarski načrt

Atene, 2. apr. Dvorane grške zbornice so znova oživele. Tristo novih poslancev, med katerimi je prišla polovica prvikrat v parlament, je danes priseglo in poslušalo prestolni govor kralja Pavla. Po izvolitvi predsednika se bo začela debata o bodoči vladni politiki.

Kralj Pavel je v svojem govoru izjavil, da bo ostala Grčija zvesta idejam miru in tesnih stikov z narodi, združenimi v Atlantski zvezi, in da bo navezovala čedalje trdnejše in čedalje bolj odkritosrčne prijateljske zveze »s sosedom in starim zaveznikom Jugoslavijo«.

»Grčija je žalostna,« je dejal, »ko vidi, da so njene prijateljske vezi z nekaterimi deželami zrahljane.« Kralj ni povedal, na katere dežele misli, poudaril pa je, da so to dežele, s katerimi je imela Grčija tradicionalne prijateljske, zavezniške in sosedstvene stike. Dejal je, da Grčija ni hotela takšnih odnošajev. Poudaril je, da zahteva grški narod od vsega civiliziranega sveta »pravico za brate na Cipru«. Grčija zahteva, da ji vrnejo tisto, kar je žrtvovala v minulosti, in da ji z dejanji, ne pa z besedami dokažejo, da »tisti, ki so snovali OZN, verujejo v načela svobode, demokracije in pravice«. Ob koncu poglavja o vprašanjih zunanje politike je kralj poudaril, da si bo Grčija tudi v prihodnje v mejah svojih možnosti prizadevala, da bi zadovoljivo uredila ciprsko vprašanje.

Ko je govoril o notranji politiki, je kralj rekel, da se bo morala poslanska zbornica ukvarjati zlasti z vprašanji življenjske ravni, ki po njegovem mnenju »zaostajajo«. Dejal je, da je treba ustvariti pogoje za povečanje proizvodnje.

Kraljev govor je bil v zbornici sprejet z nedeljenim odobravanjem.

Z začetkom zasedanja nove zbornice bo teklo politično življenje v Grčiji spet bolj normalno, programska deklaracija vlade, ki bo znana že v sredo, pa bo jasneje pokazala, kakšno politiko bo uveljavljal Karamanlis v štiriletnem mandatnem obdobju nove zbornice. Poslanci in vlada bodo zadeli na več važnih notranje in zunanjepolitičnih vprašanj, ki jih bo treba urediti. Vladni krogi zatrjujejo, da se jih namerava ministrski predsednik Karamanlis odločno lotiti. Zadnje tedne je bil zelo dejaven. Uveljavil je v Grčiji nekakšno novo prakso in ni čakal, da bi mu drugi poročali o perečih problemih, marveč je sam šel v posamezna ministrstva in skliceval sestanke z ljudmi, ki se dan za dnem ukvarjajo s posameznimi vprašanji.

V notranji politiki sta povečanje proizvodnje in vprašanje financ bistvo vsakodnevnih skrbi. Podlaga gospodarskega dela programa radikalov je desetletni načrt, katerega glavni cilj je povečati narodni dohodek za 100%.

M. A.

Rehabilitacija starih boljševikov

Moskva, 2. apr. (Tanjug) — Rehabilitacija starih boljševikov, ki so sodelovali v predrevolucionarnih dogodkih, ter borcev za sovjetsko oblast je zajela tudi veliko ljudi, ki so bili za časa Stalina po krivem obtoženi in obsojeni. V uradnem glasilu »Vjedomosti« so bila objavljena imena 1340 starih revolucionarjev, ki so te dni prejeli visoka odlikovanja. Med njimi jih je večje število takih, ki jih je Stalin obtožil kot sovražnike ljudstva

JUTRI ZASEDANJE SVETA MEDPARLAMENTARNE UNIJE V DUBROVNIKU

Priprave za konferenco v Bangkoku

Na dnevnem redu vprašanje sprejema Kitajske v Unijo in problemi gospodarskega in političnega razvoja azijskih dežel

Dubrovnik, 2. apr. (Tanjug). Na spomladanskem zasedanju Sveta Medparlamentarne unije, katere delegati že prihajajo v Dubrovnik, bodo začeli pojutrišnjem v tukajšnji Umetniški galeriji pripravljati dnevni red za letno konferenco Unije, ki bo prvič, odkar Unija obstoji, zasedala v Aziji, v Bangkoku. Ena izmed važnih točk dnevnega reda dubrovniškega zasedanja Medparlamentarne unije bo tudi vprašanje sprejema LR Kitajske v to mednarodno organizacijo.

Komisija bo sestavila osnutke resolucij in določila poročevalce za konferenco v Bangkoku. Na dnevnem redu bodo, sodeč po že poslanih predlogih, pretežno vprašanja, ki se tičejo političnega, gospodarskega in socialnega razvoja azijskih dežel.

V načrtu je bilo, da se bo zasedanje Unije začelo jutri s sestankom izvršnega odbora. Ker pa bo dobršen del članov odbora prispel v Dubrovnik šele jutri zvečer, se bo izvršni odbor sestal bržkone v sredo zjutraj. Na spomladanskem zasedanju Sveta Medparlamentarne unije bodo sodelovale delegacije nacionalnih skupin 33 včlanjenih dežel. Manjkali bodo delegati 13 članic, v večini primerov zaradi parlamentarnih volitev v svojih deželah. Sodijo, da bo sodelovalo pri sestavi dnevnega reda konference v Bangkoku okrog 150 delegatov iz vseh krajev sveta.

Svet Medparlamentarne unije bo delal po komisijah, ki bodo zasedale po dvakdat dnevno. Razen tega je na programu svečan sprejem, ki ga bo v Kneževem dvorcu priredil predsednik dubrovniške občine Ivan Suljak. Za četrtek je v načrtu izlet v Miločer, v soboto pa bo predsednik jugoslovanske skupine Medparlamentarne unije Vladimir Simić delegacijam priredil svečano večerjo.

V Dubrovnik so že prispele parlamentarne delegacije Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Sudana in Brazilije kakor tudi nekateri člani francoske in zahodnonemške delegacije. Tu pričakujejo, da bodo drevi in jutri prispeli še člani ostalih napovedanih parlamentarnih delegacij. Med drugim bodo prišli bivši predsednik švedske vlade Sandler, član indijskega Gornjega doma dr. Hridaj Nat Kunzru, dalje predsednik madžarskega parlamenta Sandor Ronai, sudanski zunanji minister Mubarak Zaruk, bivši francoski minister Paul Bastide, francoski senator Leo Hamon, bivši podpredsednik ZDA Albin Barclay, predsednik Prezidija Litve Paleckis, kakor tudi drugi delegati nacionalnih parlamentarnih skupin.

Zasedanje izvršnega odbora Mednarodne federacije rudarjev

Beograd, 2. apr. (Jugopres). — Zadnje dni maja bo v Beogradu zasedanje izvršnega odbora Mednarodne federacije rudarjev.

Jugoslovanski sindikat rudarjev je od leta 1952 včlanjen v Mednarodno federacijo rudarjev. V federaciji rudarjev je včlanjenih 27 držav s približno 2,7 milijona članov.

Nehru o orožju iz tujine

New Delhi, 2. aprila. (AFP). Predsednik vlade Nehru je na današnjem sestanku z novinarji izjavil, da se Indija v zvezi z nakupom orožja v tujini ne čuti vezane na nobeno deželo. Dejal je, da se o tem že dve leti pogajajo z raznimi državami in da se je Indija zanimala tudi v Sovjetski zvezi za vojaška in civilna letala.

Izjave sovjetskih državnikov Bulganina in Hruščeva, da je Kašmir del indijskega ozemlja, so »pravilne v zakonitem, ustavnem in praktičnem pogledu«, je rekel indijski ministrski predsednik, ko je odgovoril na vprašanje o kašmirskem problemu.

Na vprašanje o položaju v Kambodži in odstopu Sihanukove vlade, je Nehru odgovoril, da je spričo sedanjih razmer v Kambodži vsa njegova naklonjenost na Sihanukovi strani.

Mikojan v Hanoju

Rangun, 2. apr. (AFP). — Prvi podpredsednik sovjetske vlade Anastas Mikojan je davi po tridnevnem obisku v Burmi odpotoval z letalom v Hanoj. Med obiskom v Rangunu je Mikojan z burmanskimi predstavniki sklenil podaljšanje sovjetsko-burmanskega trgovinskega sporazuma iz julija 1955 za pet let.

Opoldne je Mikojan prispel v Hanoj, kjer mu je bil prirejen slovesen sprejem. Po obisku v Severnem Vietnamu bo podpredsednik sovjetske vlade potoval še v Peking.

VREMENSKA NAPOVED

za torek, 3. aprila

Postopne razjasnitve do menjajoče se oblačnosti. Temperatura ponoči okoli 0 stopinj, na Primorskem 6, čez dan do 16 stopinj. V nižinah zjutraj kratkotrajna megla.

Kontrola prebivalstva v Italiji

naj bi odpomogla naraščajoči brezposelnosti in pomanjkljivostim Vanonijevega 10-letnega gospodarskega načrta

Rim, 2. aprila (Tanjug). Proučevanje gospodarskih perspektiv dežele v italijanskem parlamentu v okviru proračunske debate je pokazalo, da so italijanski gospodarski krogi zelo v skrbeh zlasti zaradi brezposelnosti. Z zadovoljstvom ugotavljajo, da je bilo lani 300.000 delavcev na novo zaposlenih, hkrati pa je število brezposelnih naraslo za 320.000, število prebivalcev pa za 420.000. Gospodarski krogi opozarjajo na izredno gosto naseljenost Italije, ki ima zdaj po 162 prebivalcev na kvadratni kilometer ali 100-krat več kakor jih ima Avstralija, 20-krat več kakor ZSSR in 10-krat več kakor ZDA. Gosto so naseljene samo Nemčija, Velika Britanija, Japonska in dežele Beneluxa, toda njihovo gospodarstvo je mnogo naprednejše, zlasti v industrijskem oziru in delno se še opira na kolonije. Kmetijstvu je namenjena v Italiji polovica zemlje ali 20 % več kakor znaša povprečje. To kaže, da Italija ne more zaposliti večjega števila novih delovnih moči. Perspektiva avtomatizacije industrije pa v Italiji še bolj otežuje množnost zaposlitve.

Spričo tako neugodnih perspektiv so italijanski gospodarski krogi sprožili pobudo za ustanovitev posebnega državnega organa, ki bi kontroliral naraščanje števila prebivalstva in ga skušal omejiti. Zadnja leta število prebivalstva nenehno narašča. Leta 1953 je naraslo za 1,74 odstotka, predlanskim za 1,76, lani pa za 1,81, kar presega predvojni prirastek. Zato bi utegnile letošnje potrebe po delovnih mestih doseči 250.000, namesto 80.000, kakor je računal z njimi Vanonijev načrt za odpravo brezposelnosti. Ker pa ima Italija že zdaj domala 2 milijona brezposelnih, število novih delovnih mest pa bi se utegnilo zaradi avtomatizacije v industriji samo še skrčiti, ni izključeno, da se bo brezposelnost še povečala.

Pobudi gospodarskih krogov o ustanovitvi organa za kontrolo nad naraščajem števila prebivalcev se upirajo demokristjani in Vatikan iz ideoloških cerkvenih nagibov. Kot drugo alternativno predlagajo nove investicije v industriji, vlada pa je že ugotovila, da za takšne investicije ni na razpolago dovolj denarja.

Deset let mladinskih delovnih zmag

Sinoči je bila v Ljubljani svečana proslava v počastitev 10. obletnice mladinskih delovnih brigad

Sinoči je bila v Ljubljani v Veliki unionski dvorani svečana akademija v počastitev desete obletnice mladinskih delovnih brigad. Manifestacije mladinskih delovnih brigad so se razen komandantov mladinskih delovnih brigad, nosilcev brigadnih spominskih odličij, starih brigadirjev in velikega števila mladine udeležili tudi sekretar Glavnega odbora SZDL Stane Kavčič, člani CK ZKS Franc Kimovec-Žiga, dr. Jože Potrč, Tomo Brejc, mladinska voditelja iz povojnih let in člana CK ZKS France Perovšek in Janez Vipotnik, predsednik Republiškega sveta sindikatov Janko Rudolf in drugi.

V slavnostnem govoru je predsednik Centralnega komiteja Ljudske mladine Slovenije Franček Mirtič s toplimi besedami izrazil priznanje vsem mladim graditeljem iz delovnih akcij od proge Brčko—Banoviči do zadnjih akcij na izgradnji športnih igrišč in komunalnih objektov. Hkrati pa je pozval člane mladinskih organizacij, da s sodelovanjem na delovnih akcijah v letošnjem letu in v prihodnje dostojno nadaljujejo tradicijo mladinskih delovnih zmag.

Zatem pa je zadonela po dvorani brigadna pesem. Združeni pevski zbori mladinskih delovnih brigad so pod vodstvom Janeza Kuharja zapeli nekaj udarnih pesmi, ki jih je bilo včasih slišati sleherni dan, sleherni večer ob tabornem ognju na vznožju Majevice, ob trasi Avtoceste ali na gradilišču v Novi Gorici. Harmonikarski zbor »Kajuh«, ki je igral na vseh večjih delovnih akcijah, je izvajal del svojega brigadnega programa. Vmes pa so Nada Bavdeževa, Janez Vrhunc in Vera Perova recitirali pesmi, ki jih je navdihovalo delo na mladinskih cestah in progah. Ob koncu se je vsa dvorana združila v en sam glas: Šamac—Sarajevo.

KONTROLA V NAŠEM DRUŽBENEM SISTEMU

Zagotovitev enotnega gospodarskega področja v vsej državi

Pereče vprašanje nadaljnjega notranjega razvoja naše dežele so ukrepi, ki bodo povečali učinkovitost delovanja organov državne uprave, s tem pa tudi družbenega sistema v celoti.

Na tem področju je važno vprašanje kontrole v okviru našega državnega in družbenega mehanizma.

V tej zvezi se je uredništvo »Borbe« obrnilo na nekatere voditelje z vprašanjem: »Kakšno je Vaše izkustvo in kakšni so Vaši nazori z vidika Vaše službe o kontroli v okviru našega državnega in družbenega sistema.«

Objavljamo odgovor zveznega javnega tožilca tov. Brana Jevremovića.

Decentralizacija državne oblasti in razvijanje družbenega upravljanja, posebno še delavsko samoupravljanje v podjetjih ustvarjajo poseben problem — kako zagotoviti enotno pravno in gospodarsko področje na celotnem ozemlju FLRJ. Problem nastaja zato, kar lahko ljudski odbori ali delovni kolektivi nekatere pravice uresničujejo tako, da kršijo eno izmed temeljnih ustavnih načel, načelo enotnosti pravnega in gospodarskega področja na celotnem ozemlju FLRJ.

Edina pravilna pot v boju za zagotovitev te enotnosti je seveda politični boj za razvijanje družbene zavesti državljanov. Vzporedno s tem pa je nujno potrebno tudi razvijanje državne kontrole, da bi vzpostavili enotno pravno in gospodarsko področje tam, kjer bo kršeno.

Mislim, da nam dosedanja praksa, praksa po sprejemu ustavnega zakona, kaže, da je prav ta sistem državne kontrole treba okrepiti, da bi zagotovili uveljavljenje ustavnih načel. Višji državni organi so dolžni nadzorovati delo nižjih državnih organov in intervenirati takrat, kadar njihovo delo prestopi določene zakonite okvire. To hkrati pomeni, da so državni organi razen tega tudi dolžni nuditi potrebno pomoč nižjim organom pri njihovem delu. V praksi pa niti v pravnih predpisih niti organizacijsko višji državni organi nimajo vedno dovolj učinkovitih instrumentov za izpolnitev te naloge.

Ta problem se kaže zlasti pri upravljanju gospodarstva. Sredstva, ki jih upravljajo posamezni delovni kolektivi, so del občeljudske imovine, dan tem v upravljanje. To pomeni, da njihova pravica do razpolaganja s temi sredstvi ni absolutna, marveč omejena in da jo je treba uresničevati v določenih zakonitih okvirih. Spričo tega so potrebni državni organi, ki bi učinkovito nadzorovali, kako posamezni kolektivi ravnajo z občeljudsko imovino.

Praksa nam jasno kaže, da ti kontrolno-inšpekcijski državni organi niso dovolj razviti. Inšpekcije, ki jih imamo, če jih imamo, niti po številu nameščencev niti po njihovih kvalitetah ne morejo biti v celoti kos temu poslu. Zlasti je čutiti pomanjkanje inšpekcije, ki bi lahko v celoti v določenih časovnih obdobjih pregledala poslovanje posameznih podjetij. Mislim, da bi že sam obstoj takšne inšpekcije znatno prispeval v boju za pravilno ravnanje z občeljudsko imovino.

Problem nadzorstva nad ravnanjem z občeljudsko imovino je tem težavnejši zato, ker je vprašanje občeljudske imovine zelo zapleteno. Ker gre za občeljudsko imovino, imajo razen pravic, ki jih imajo do nje posamezni delovni kolektivi, katerim je zaupana v upravljanje — do nje določene pravice tudi lokalni, republiški in zvezni državni organi. Državna kontrola nad ravnanjem s to imovino mora zagotoviti zakoniti del dobička in drugih dajatev ne samo za lokalni, temveč tudi za republiški in zvezni proračun.

V praksi pa se še dogaja, da posamezni ljudski odbori, ki izvajajo državno kontrolo nad delom gospodarskih podjetij, zagotove v glavnem dohodke za svoj proračun, a v škodo zakonitih dajatev, namenjenih republiškemu in zveznemu proračunu. Žal bi lahko navedli dosti primerov takšnega dela. Jaz bi navedel samo enega, ki se mi zdi klasičen. Voditelji nekega ljudskega odbora, ki so želeli zagotoviti sredstva za fluorescenčno razsvetljavo v svojem mestu — so sklicali predstavnike vseh gospodarskih podjetij na svojem ozemlju, da bi se skupno dogovorili, kako bodo izigrali predpise in prišli do sredstev za izvedbo tega načrta. Na podlagi tega dogovora so podjetja nabavila določene potrebščine in jih brezplačno odstopila ljudskemu odboru.

Sleherni ljudski odbor ima svoje zakonite pravice glede na dobiček, ki ga posamezna podjetja dosežejo. So pa tudi določena sredstva, s katerimi organi gospodarskih podjetij lahko samostojno razpolagajo. Kadar vsa ta sredstva ne zadostujejo, se preko dogovora med vodilnimi organi podjetij in ljudskega odbora (ki je sicer poklican kot državni organ paziti na zakonitost v upravljanju občeljudske imovine po gospodarskih podjetjih), lotijo nelegalnega zbiranja sredstev v škodo skupnosti, v škodo republiškega in zveznega proračuna.

Prav ta primer kaže, da je problem državne kontrole nad upravljanjem občeljudske imovine zelo zapleten. Kontrola mora zagotoviti ne samo spoštovanje pravic ljudskega odbora, temveč tudi skupnosti v celoti, drugače rečeno, preprečiti mora partikularizem tako v organih gospodarskih kakor v ljudskih odborih.

Vse to po mojem mnenju kaže, da je treba temeljito proučiti sistem sedanje državne kontrole in storiti ukrepe za upostavitev učinkovitejše državne kontrole tako nad delom posameznih organov gospodarskih podjetij kakor nad delom organov nižjih ljudskih odborov — da bi zagotovili temeljna ustavna načela o enotnem pravnem in gospodarskem področju na celotnem ozemlju FLRJ.

PROGRAM RAZVOJA MOTORNE INDUSTRIJE

12.000 potniških avtomobilov letno

Po malone leto dni intenzivnega dela v Združenju proizvajalcev motorjev in motornih vozil smo dobili desetletni program nadaljnjega razvoja naše motorne industrije. Zadnji podatki iz 1954. kažejo, da je bilo v naši državi skupno 36.778 vozil. Od tega je bilo nekaj nad deset tisoč potniških avtomobilov, okrog 24.700 kamionov ter blizu 2000 avtobusov.

Zanimivo je, da je bilo pred vojno več potniških avtomobilov kakor zdaj. Tako je bilo 1938. v naši državi registriranih 13.561 potniških avtomobilov. Po vojni se je torej povečalo število teh vozil samo pri tovornih avtomobilih in sicer za več ko dvajset tisoč ter pri avtobusih za kakih tisoč.

»LJUDSKI« POTNIŠKI AVTOMOBIL

Znano je, da so v Kragujevcu začeli izdelovati potniške avtomobile po licenci italijanske tvrdke »Fiat«. Zdaj izdelajo letno v Kragujevcu okrog tisoč avtomobilov, program pa predvideva postopno povečanje proizvodnje, tako da bi 1965. izdelali 12.000 avtomobilov letno.

Dve vrsti potniških avtomobilov nameravajo izdelovati. Program predvideva letno proizvodnjo majhnih potniških avtomobilov in sicer okrog 4370. Tudi tu je treba omeniti novost: izdelovali bodo tudi tako imenovane »ljudske« avtomobile, kategorije »Fiat-600« in »Volkswagen«. V naši državi že preizkušajo dvajset malih fiatov in če se bodo obnesli, jih bodo že v bližnji prihodnosti začeli izdelovati.

Ta vozila bodo poceni in prodajali jih bodo na dolgoročni kredit. Predvidevajo, da bodo stali okrog 300.000 din.

Povečali bodo tudi proizvodnjo tovornih avtomobilov od 0,5 do 4 tone nosilnosti, ki jih bodo letno izdelali okrog 7600. Letno pa nameravajo izdelati tudi okrog 570 avtobusov.

Proizvodnja motornih koles je bila pri nas že davno napovedana. Toda pojavile so se razne težave. Vendar so zdaj dokončno določili načrt proizvodnje motornih koles. Program predvideva, da jih bodo izdelali okrog 37.000 letno, v glavnem po licencah tvrdk »Puch« in »BMW«.

Največ bodo izdelali tako imenovanih mopedov po 50 ccm. Koprska tovarna »Tomos« jh bo izdelala okrog 16.000 letno, medtem ko bo izdelala skuterjev okrog 8000 letno.

V tej tovarni predvidevajo tudi proizvodnjo težjih motornih koles po 250 ccm, ki jih nameravajo izdelati okrog 4800. Razen tega bodo izdelali tudi okrog 900 motornih tricikljev z nosilnostjo 250 kg, namenjenih mestnemu prometu.

Tovarna »Tomos« bo delala v kooperaciji s tovarno motorjev v Zagrebu, ki bo izdelovala motorje, in s subotiško tovarno »Partizan«, ki bo dajala okvire za motorna kolesa.

NOVI TRAKTORJI

Nedavno so začeli proizvajati nove vrste traktorjev za kmetijstvo. Tako ima traktor »Zadrugar« namesto bencinskega Dieselov motor, v industriji traktorjev in strojev v Zemunu pa so začeli izdelovati traktorje po licenci angleške tvrdke »Ferguson-Perkins«. Program predvideva, da bodo v bodoče izdelali okrog 13.200 traktorjev letno.

Za kmetijstvo je predvidena tudi proizvodnja okrog 600 ročnih traktorjev, ki jih bo izdelala tovarna »Tunt« v Zagrebu.

Razni gospodarski forumi so ta program, iz katerega smo povzeli najznačilnejše postavke, ugodno ocenili. Spričo vsega tega lahko pričakujemo, da bodo temeljne postavke programa tudi uresničili v predvidenem roku.

DNEVNA KRONIKA

Pospešena spomladanska setev na Hrvatskem

Čez kakih dvajset dni bi bilo treba na Hrvatskem opraviti večino spomladanske setve, ker se je setev zaradi slabega vremena precej zakasnila. Samo v Slavoniji, glavni žitorodni pokrajini, bodo morali do konca meseca zasejati nad sto tisoč hektarjev orne zemlje.

Traktorji kmetijskih posestev in zadrug so zdaj noč in dan na njivah, toda čeprav orjejo po 18 ur dnevno, lahko zorjejo samo 20% setvenih površin socialističnega in privatnega sektorja. Občinski ljudski odbori, organizacije ZK in SZDL so zato storile vrsto ukrepov, ki bodo, kot vse kaže, veliko prispevali k temu, da bo neobdelane zemlje čim manj. V večini krajev so v zvezi s tem ustanovili setvene komisije, ki razporejajo vprege in traktorje, spremljajo setev in intervenirajo, kjer je potrebno.

Spričo dokaj neuspele jesenske setve bi bilo treba spomladanska dela po vsej sili pravočasno opraviti. Izpolnjevanje rokov je zlasti važno za hibridno koruzo, ki jo je treba posejati najkasneje do 25. aprila. pa tudi za pšenico in oves. Če bi prekoračili te roke, poudarjajo strokovnjaki, bi utegnil biti donos glavnih kmetijskih pridelkov občutno manjši.

Grško-jugoslovanska pogajanja o Dojranskem jezeru zaključena

V Skoplje se je včeraj vrnila delegacija naših vodno-gospodarskih strokovnjakov, ki se je od 23. marca do 1. aprila v Solunu razgovarjala z grškimi vodnogospodarskimi strokovnjaki o regulaciji Dojranskega jezera. Na razgovorih so se sporazumeli, da bodo v prihodnjih treh mesecih storili ukrepe za postopno normalizacijo jezerske vode.

Letni občni zbor Zvezne industrijske zbornice

Upravni odbor Zvezne industrijske zbornice se bo sestal dne 4. aprila v Beogradu, da bi obravnaval poslednje priprave na drugi letni občni zbor Zbornice, ki bi moral biti 10. t. m. Na tem sestanku bo upravni odbor razpravljal o poročilu o delu Zbornice v minulem letu in — kot predvidevajo — določil nov datum letnega občnega zbora tega največjega združenja gospodarskih organizacij v naši državi. Poročilo, ki ga bo v sredo odobril upravni odbor Zbornice, bodo poslali Zvezni ljudski skupščini, ki bo predvidena v maju razpravljala o delu gospodarskih zbornic.

Ljubljana, 2. aprila. — Danes je Jugoslovanski aerotransport spet začel z rednim prometom na vseh domačih letalskih progah. Ob 16.15 uri je prvo letalo pristalo tudi na ljubljanskem letališču.

Pričetek rednega letalskega prometa je bil za vse uslužbence JAT poseben dogodek. Radiotelegrafist na ljubljanskem letališču je spet po nekaj mesecih prejel iz Zagreba depešo: »Letalo YU ABK je ravnokar startalo. Pilot Vašič.« Odtlej so bili z ljubljanskega letališča neprestano v brezžični zvezi z letalom. Nekaj pred 16. uro se je komandant letališča že začel ozirati proti nebu. Zaslišati je bilo hrup letalskih motorjev. Letalo je zaokrožilo nad mestom in že se je spustilo na letališče. Dva potnika sta izstopila. Pilot Ljubiša Vasič nam je smeje dejal: »Novinarji, kajne? Ne dajem nobenih izjav, mlajši imajo za to več smisla.«

Tudi s tem smo bili zadovoljni, saj nam je njegov nasmeh povedal, da je bila vožnja nadvse uspešna.

Plenum arhivarjev Jugoslavije

Upravni odbor Zveze društev arhivskih delavcev Jugoslavije je razpravljal na včerajšnji plenarni seji v Novem Sadu o brganizaciji značajev Tedna arhivskega gradiva, ki bo v vsej državi od 16. do 30. septembra. Sklenili so pripraviti razstavo važnejših arhivskih dokumentov, prirediti predavanja in predvajati filmski tednik. Razen tega bodo storili ukrepe za ureditev arhivskega gradiva in proučili možnost za snemanje poučnega filma o pomenu arhivskih dokumentov. Teden arhivskega gradiva bodo organizirali skupaj z društvi zgodovinarjev, muzeji, knjižnicami, ki imajo rokopisne oddelke, ter s sveti in tajništvi za prosveto.

I. mednarodna razstava fotografije v Sarajevu

Ob Dnevu osvoboditve so v Sarajevu 1. aprila odprli I. mednarodno razstavo umetniške fotografije, ki jo bodo v prihodnje prirejali vsako leto. Na razstavo je prispelo nad 500 del, od katerih jih je žirija odbrala 250. Izmed tujih razstavljalcev sodelujejo fotoamaterski klubi iz Pariza, Bologne, Firenz in Budimpešte, od domačih pa iz Beograda, Zagreba, Reke, Novega Sada in Sarajeva.

Kitajska ženska delegacija v Zagrebu

Delegacija Vsekitajske federacije žensk je prispela včeraj v Zagreb, kjer si je ogledala Dom slepe mladine in Dom socialnih delavcev Hrvatske. Danes bo delegacija obiskala Zdravstveni dom v Samoboru in si ogledala zagrebški spomladanski velesejem.

III. redno zasedanje mešane romunsko-jugoslovanske obmejne komisije

Včeraj se je v Novem Sadu začelo tretje redno zasedanje mešane jugoslovansko-romunske obmejne komisije. Probleme na dnevnem redu zasedanja rešuje komisija hitro in brez težav. Zasedanje bo predvidoma zaključeno v četrtek.

»Rudi Čajevac« bo proizvajal tudi za široko potrošnjo

V največjem industrijskem podjetju Bosenske Krajine, tovarni precizne mehanike »Rudi Čajevac« je bila včeraj volilna konferenca Zveze komunistov. V navzočnosti kakih 200 članov ZK in številnih gostov so razpravljali o delu komunistov v podjetju in perspektivah podjetja, pri čemer je bilo poudarjeno, da se je treba bolj usmeriti na proizvodnjo blaga za široko potrošnjo.

Razen za potrebe JLA je tovarna tudi doslej izdelovala nekatere dele za avtomobilsko industrijo. Letos pa bo »Rudi Čajevac« izdeloval za široko potrošnjo predvsem industrijske manometre, generatorje, ventilatorje in razne grelce ter precizno opremo za industrijo vagonov. Prav tako se nameravajo lotiti proizvodnje nekaterih gospodinjskih potrebščin, avtomobilskih in koncertnih radijskih sprejemnikov.

PISMO IZ BEOGRADA

Dve milijardi za pospeševanje obrti

V Zavodu za planiranje OLO Beograda so izdelali načrt programa perspektivnega razvoja obrti v prihodnjih letih. Dasiravno so ugotovili v njem pomanjkljivosti, pa vendar zasluži pozornost ne le beograjskih obrtnikov, marveč vseh meščanov glavnega mesta.

Beograd se naglo razvija, kakor tudi njegova bližnja okolica, vštevši Zemun, Pančevo in okoliški kraji v približno 50 kilometrov širokem pasu. Prebivalstvo Beograda se bo že v nekaj letih pomnožilo na en milijon. Kriti potrebe tako številnega prebivalstva, pa ni lahko in preprosto. Pri tem ima tudi obrt pomembno vlogo. Da bi razumeli novi načrt razvoja obrti, se moramo najprej dotakniti njegove bližnje minulosti.

BREZ SODOBNIH STROJEV IN MEHANIZACIJE

Med vojno se je občutno skrčilo število obrtnih delavnic — približno za kakih 20%, kvalificiranih obrtnikov pa za kakih 40%. Po vojni — leta 1946 — so napravili popis; ugotovili so, da je od skupnega števila obrtnih delavnic obratovalo 42,8% brez slehernega pomožnega ali mehaniziranega orodja, 39% je imelo posamezne pomožne stroje in le 18% motorne ali električne stroje. Iz istih podatkov povzemamo težko povojno dediščino v obrti. Tudi po vojni se obrt ni mogla hitreje razvijati, da bi bila v skladu s potrebami Beograda. Zamotana problematika Beograda in številne potrebe v tem obdobju niso dopuščale, da bi za potrebe obrti odvajali večja gmotna sredstva. Vzlic temu pa je beograjska obrt, zlasti v socialističnem sektorju, dosegla v našem gospodarstvu lepe uspehe. To potrjuje tudi podatek, da je leta 1953 samo socialistični sektor tvoril 15% bruto produkta celotne industrije. Lani pa je bilo doseženo število obrtnih delavnic in podjetij v letu 1939. Omenimo naj, da so nastale tudi različne spremembe v značaju obrtniškega dela. Razen dobrih izdelkov so beograjski obrtniki oddajali tudi veliko izdelkov za široko potrošnjo.

INVESTICIJE V OBRTI

Po prvih proračunih sta za pospeševanje beograjske obrti v prihodnjih letih potrebni najmanj dve milijardi dinarjev. Iz te vsote je treba kriti potrebe državljanov po obrtnih storitvah, zatem pa korakati vštric z gospodarsko izgradnjo in gradbeništvom. Pomembna naloga je, da obrt brž ko mogoče preide s serijske in množične proizvodnje na izdelavo blaga za individualne potrošnike.

PERSPEKTIVE POSAMEZNIH OBRTI

Stroka za predelovanje kovin ima veliko pogojev za svoj razvoj, največ pa inštalaterska, kleparska, ključavničarska in avtomehanična stroka. Za to vrsto obrti je predvidenih 286 milijonov dinarjev. V načrtu je otvoritev treh novih avtomehaničnih delavnic, dve avtoličarski in ena delavnica za izdelavo pločevinastih karoserij. Za zgraditev teh delavnic bodo uporabljali sedanje gradbene projekte, pa tudi objekte, iz katerih se bodo izselila nekatera industrijska podjetja. Enako pozornost posvečajo pospeševanju gradbeništva in elektrotehniški stroki, ki je sedaj v Beogradu močno primanjkuje. Program predvideva investiranje 7,5 milijona dinarjev v več takih podjetjih. Vzlic temu, da je kemijska stroka beograjskih obrtnikov nekoliko razvita, pa so tudi za to obrtno panogo predvidena določena sredstva, predvsem za podjetja socialističnega sektorja. Vsoto 113 milijonov dinarjev bodo porabili za nabavo nove opreme. V Beogradu je dosti delavnic za čiščenje oblek, vendar so vse dokaj preproste in bo treba tudi za njih modernizacijo zagotoviti potrebna sredstva.

V lesno-predelovalni stroki bodo osnovali 5 zidarskih in 2 modelarski delavnici. Vanje bodo investirali 70 milijonov dinarjev. V delavnice za predelavo tekstilij pa 23 milijonov dinarjev. Po tem programu bo Beograd dobil tudi 5 reprezentativnih krojaških salonov.

Predelava kož kot obrtna stroka nenehno nazaduje. Za pospeševanje le-te je predvidenih le 3,5 milijona dinarjev. S tem denarjem bodo nabavili sodobnejšo opremo ter odprli krznarsko delavnico in 2 delavnici za naglo popravilo obutve.

PRECEJSNJA SREDSTVA ZA ŽIVILSKO OBRT

Živilska stroka je tudi dobila svoje mesto v programu. V najkrajšem času bodo odprli 10 novih slaščičarskih delavnic, ki bodo imele vsaka po 2 do 3 prodajalne, prav tako pa bodo ustanovili novo podjetje za izdelavo kisle vode in brezalkoholnih pijač. Za vse to je predvidenih 124 milijonov dinarjev. Tudi na osebne storitve niso pozabili. Odprli bodo še 20 vzornih salonov za osebno higieno z najboljšimi napravami, tako da bodo meščani imeli hitrejšo, cenejšo in kulturnejšo postrežbo. V ostalih obrtih je predvidena otvoritev po dveh delavnic za izdelavo papirne konfekcije, knjigovezniške in uslužnostne tapetniške dejavnosti.

UKREPI ZA URESNIČITEV TEH PREDLOGOV

Razumljivo je, da samo z denarjem ni moč doseči zaželjenega rezultata. Predvsem bo treba upoštevati, da se obrt vskladi in poveže z industrijo, ki osvaja vrsto novih izdelkov. To je najbolje videti tudi po tem, da v programu gradbena obrt ni zajeta. Probleme le-te bodo podrobno proučili ob izdelavi načrta za pospeševanje gradbeništva v celoti. Program vsebuje prvikrat v naši praksi tudi ukrepe za uresničitev vseh teh predlogov. To se nanaša predvsem na gospodarske instrumente, davčno politiko, izgradnjo novih prostorov v stanovanjskih poslopjih itd. Predviden je tudi način zagotavljanja investicijskih sredstev. Poglavitni viri bodo: sklad za kreditiranje investicij v že obstoječi obrti, del sredstev amortizacijskega sklada in krediti Jugoslovanske banke za zunanjo trgovino, saj so izdelki beograjskih obrtnikov predvideni tudi za izvoz. Iz vsega omenjenega povzemamo, da se bo z uresničitvijo tako zamišljenega programa beograjska obrt razširila in modernizirala. *Nikola Krsmanović*

Razvoj Indije

»Petletni načrt je nacionalen načrt in v petih letih njegovega izpolnjevanja naj bi se razvila med ljudstvom tako globoka zavest, da bi vsak moški, vsaka ženska in vsak otrok sodeloval pri njegovem izpolnjevanju, kakor delničar delniške družbe.« Tako je rekel Nehru leta 1951 in letos je Indija izpolnila svoj prvi petletni načrt.

Brž ko je postala Indija neodvisna, se je z vso vnemo lotila odstranjevanja žalostne dediščine minulosti, da bi gospodarsko napredovala. Kmalu je tudi ta dežela spoznala vse prednosti gospodarskega planiranja, ki ji omogočajo, da se razvija sistematično in metodično. Načrtno gospodarstvo je zahtevalo mnogo truda, zlasti če pomislimo, da je Indija zaostala dežela, da prevladuje v njenem gospodarstvu privatna lastnina, da nima dovolj kadrov in gmotnih sredstev, da se je v začetku svoje neodvisnosti borila z lakoto in da naraste število njenih prebivalcev letno za 4,5 milijona. Jasna usmeritev kot edina alternativa in zanesljiva perspektiva pa je premagala vse začetne težave ter čedalje bolj odstranjevala dvome in nezaupanje.

Prvi petletni načrt, ki je upošteval stvarne potrebe dežele in razpoložljive gmotne vire, se je usmeril na povečanje kmetijske proizvodnje na splošno in na razširitev naprav za umetno namakanje. Pri tem pa razvoja industrije niso zanemarili, saj so posvetili znatno pozornost tudi industrijski proizvodnji in povečanju proizvodnje električne energije. Toda postavili so se na stališče, da je za bodočo industrializacijo nujno potrebno zagotoviti surovine, dovolj električne energije in prehrano za prebivalstvo industrijskih področij.

Praksa je pokazala, da je bila ta pot pravilna. Indija je v veliki meri izpolnila petletne naloge in položila temelje za svoj nagli napredek. Na podlagi izkušenj v izpolnjevanju petletnega načrta je Kongresna stranka na lanskem zasedanju v Avadiju sklenila, da mora biti cilj razvoja Indije »socialistična oblika družbe«. Ta cilj pa je nalagal potrebo, da spremeni dotedanjo smer razvoja — od kmetijstva k težki industriji. V drugem petletnem načrtu, ki so ga skrbno proučevali leto dni, je prišla v celoti do izraza ta sprememba in načrt usmerja glavne sile dežele na industrializacijo.

Kot neodvisna dežela se je odločila Indija za socialistično pot razvoja, ker dobro razume, da ji lahko samo socialistična družba zagotovi razcvet za stotine milijonov njenih ljudi in da je samo na tej poti poroštvo za njeno neodvisnost. Čeprav se zaveda velikih naporov, ki jo še čakajo, se zanaša v glavnem na lastne sile, ki so navdušeno sprejele socialistično izgradnjo, vtem ko je dežela pripravljena sprejeti tujo pomoč, toda brez slehernih političnih pogojev. Pot v socializem je njena specifična, to je pot, ki najbolje ustreza njenim razmeram, potrebam in možnostim. Indija dosledno hodi po tej poti in uporablja tuje izkušnje. Njen pomen presega meje Indijskega polotoka, Azija in svet jo čutita kot veliko osvežitev in pobudo.

V začetku aprila je nastal v življenju te azijske dežele preokret. Indija je namreč uspešno zaključila svoj prvi petletni načrt. Začel se je drugi, ki bo deželo še mnogo bolj približal končnemu cilju. Mi se veselimo uspehov naših indijskih prijateljev. *D. Tr.*

Slaba stran dolarja

Chicago, 2. aprila, (Reuter). V komentarju o zahtevi islandske vlade, naj bi se ameriške čete umaknile z oporišč na Islandiji, pravi »Chicago Tribune«, da je »upadanje prisrčnosti« v ameriško-islandskih odnosih zanimivo zato, ker je Islandija članica Atlantske zveze in vezana s sporazumom iz leta 1951 z ZDA. »Nobena izmed teh obveznosti, kot kaže, ni napravila vtisa na Islandce«, piše časnik in kritizira ameriško državno upravo, ki »enodušno trdi, da ni nič močnejšega od dolarja, če je treba utrditi stike in propagirati skupne vojaške koristi«. Ta argument se je zdaj spremenil v spoznanje, da ameriški denar ravno preprečuje dostop k prekomorskim vojaškim oporiščem, zaključuje časnik.

Francosko-sovjetski odnosi

in za sredo maja napovedani obiski Guy Molleta in Christiana Pineauja v SZ

Moskva, 2. apr. (Tanjug). — Po britanskem veleposlaniku v Moskvi Haterdjem, ki je nedavno po radiu in televiziji govoril o pomenu obiska sovjetskih voditeljev Bulganina in Hruščeva v Veliki Britaniji, je zdaj v Moskvi govoril sovjetskim državljanom na enak način še francoski veleposlanik Maurice Dejean. Sinoči je prek moskovskega radia in televizije dejal, da lahko Francija in SZ s skupnimi napori napravita veliko za ustvaritev zaupanja med narodi, kar je nujno potrebno za krepitev miru, za gospodarski napredek ljudstva in razvoj nacionalnega genija.

V svojem govoru je poudaril, da bo prihod predsednika francoske vlade in zunanjega ministra, ki sta za drugo polovico maja povabljena v Sovjetsko zvezo na obisk, omogočil navezavo osebnih stikov in neposredno izmenjavo misli med voditelji obeh dežel. Tudi ta obisk bo prispevek k nadaljnjemu razvoju sovjetsko-francoskih odnosov in k sporazumevanju med narodi sploh. Dejean je opozoril na sedanje zanimanje za razvoj odnosov med obema državama, predvsem kulturnih in gospodarskih. Poudaril je, da tudi Francija teži po miru.

PRIPRAVE NA UPRAVNE VOLITVE V ITALIJI

Zbiranje naprednih sil

Prvi stiki za volilno koalicijo socialistov, socialnih demokratov in neodvisnih socialistov — Proglas KPI o ustavni poti v socializem

Rim, 2. aprila (Tanjug). Perspektive zbližanja in združitve socialističnih in socialno-demokratskih sil v Italiji je začela te dni dobivali določnejše obrise. Pri sestavljanju programov za bližnje upravne volitve so levičarske stranke in grupacije navezale stike med seboj in razpravljale o neposrednem ali po posrednem sodelovanju na teh volitvah.

Prvi vidnejši uspeh je bil dosežen s proglasom Socialnodemokratske stranke, v katerem je poudarjeno, da se je mednarodni položaj spremenil tako glede odnosov med državami kakor tudi glede odnosov med delavskimi strankami. V proglasu pozivajo socialni demokrati, med katerimi je tokrat prevladalo stališče levice, Nennijevo Socialistično stranko k tesnejšemu sodelovanju. Razgovori med predstavniki obeh strank, ki bodo sledili temu proglasu, se bodo nanašali na sklenitev zveze med socialnimi demokrati in socialisti na bližnjih volitvah. Tak sporazum o sodelovanju na volitvah je že sklenilo z Nennijevo socialistično stranko tudi gibanje Neodvisnih socialistov pod vodstvom Magnanija. Volilno sodelovanje z Nennijem je povzročilo nekaj nesoglasij v gibanju neodvisnih socialistov, tako da je drugi voditelj gibanja Cucchi zapustil gibanje in se pridružil socialnodemokratski levici. Velika večina članstva pa je ostala zvesta Magnaniju in je odobrila sodelovanje s socialisti.

Tudi vodstvo Komunistične partije Italije je pozvalo v zvezi z upravnimi volitvami vse napredne skupine k sodelovanju in poudarilo, da omogoča novi položaj »širše in intenzivnejše stike komunistov in socialistov s socialnodemokratskimi, republikanskimi in katoliškimi delavci ter naprednimi intelektualci«. Proglas vodstva KPI opozarja tudi na perspektivo nadaljnjega boja partije za socialne reforme v Italiji, pri čemer zlasti poudarja, da drži »italijanska pot v socializem prek popolnega uveljavljenja republikanske ustave, ki jamči priborjene svoboščine, varuje delovno ljudstvo pred vsemi možnostmi, da bi se reakcionarni sistemi vrnili ter je podlaga za globoko družbeno preobrazbo.«

O perspektivah nadaljnje politike Komunistične partije, posebno še o sodelovanju med vsemi naprednimi skupinami in strankami bodo razpravljali jutri na konferenci KPI, ki jo bo začel Togliatti z referatom o novem političnem položaju v Italiji in nalogah KPI.

Komemoracija talcev na Opčinah

Trst, 2. apr. — Na strelišču na Opčinah, kjer je dne 5. aprila 1945 padlo pod svincem nacifašistov 71 talcev, je bila danes popoldne spominska svečanost, na kateri so delegati Slovenske gospodarsko-kulturne zveze, Neodvisne socialistične zveze in Zveze partizanov za Tržaško ozemlje položili vence pred spomenik. K slovesni komemoraciji je prišlo mnogo domačinov in tudi precej Tržačanov.

Kulturni stiki med SZ in Veliko Britanijo

Moskva, 2. aprila (Tanjug). Sovjetski minister za kulturo Mihajlov pravi danes v »Pravdi«, da bo po mnenju sovjetskih ljudi, ki so naklonjeni angleškemu narodu, bližnji obisk Bulganina in Hruščeva prispeval h krepitvi prijateljskih stikov med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo. Kulturni stiki med obema deželama bodo prav tako prispevali k dosegi skupnega cilja: k utrditvi miru in ublažitvi mednarodne napetosti.

LONDON SE SELI

Da največjega mesta na svetu ne bi zadela »sončna kap«: 14 novih mest po 80.000 prebivalcev

London, marca

»Velikemu Londonu, največjemu velemestu sveta, se sojeno samo še dve, največ tri leta življenja. Če se ne bo dotlej nič zgodilo, da bi uredili vsaj njegovo prometno vprašanje, bo mesto nenadoma obstalo v svojem razvoju. Drugače povedano: zadela ga bo kap«. Takšno sodbo je izrekel neki ugledni novinar, in sicer ne kot svoje nestrokovno mnenje, marveč kot avtoritativen izraz mnenja londonskega odbora za promet, ki je vprašanje velikega Londona proučeval po naročilu angleškega ministrstva za promet.

Kakor vemo, so prognoze zamotana in nevarna zadeva in se ne uresničijo zmeraj. Londonsko posvetovanje je izreklo svoje mnenje o razvoju mesta v začetku l. 1950, mesto pa se še zmeraj razvija. Sodeč po sedanjih razmerah tudi nič ne kaže, da bi se njegov razvoj v doglednem času ustavil. Cele reke avtomobilov in dvonadstropnih avtobusov še zmeraj vozijo po ulicah, resda na tesno in s težavo, vozijo pa le. Velikansko mesto ob Temzi še ni paralizirano.

Ne gre pa zgolj za promet, gre tudi za gostoto prebivalstva. Na tesnem prostoru velikega Londona je stisnjenih 15 milijonov ljudi. Kakšen je tu zrak spričo neštetih tovarniških dimnikov, dima in saj, si lahko mislimo. Vprašanje je torej, kako omogočiti ljudem kolikor toliko znosno življenje. Da ni moč tega vprašanja urediti dokončno in v splošno zadovoljstvo, je jasno. Gre samo za ublažitev položaja tam, kjer je stiska največja. Gre predvsem za selitev Londona ali bolje rečeno za razselitev londonskega prebivalstva, gre za zgraditev novih mest v bližini Londona, kamor bi se lahko preselilo toliko ljudi, da bi v središču ne bi več bilo tolikšne gneče.

Toda kako izseliti London? Kako pripraviti ljudi do tega, da bi zapustili svoje mesto? In koliko ljudi je treba preseliti? London je prevelik in njegovo naraščanje je treba zaustaviti. Mesto se mora razširiti »navzgor« ali na ven. Razširiti se navzgor mu bo težko, kajti to bi pomenilo graditi namesto enonadstropnih hišic, tako značilnih za angleška mesta, visoka poslopja, nebotičnike, kakršne so zgradili v New Yorku. Angleži pa nebotičnikov nimajo radi. Mesto se mora torej razširiti na ven. Koliko ljudi naj bi se preselilo iz Londona? Po mnenju strokovnjakov približno poldrugi milijon. Toliko pa imajo približno prebivalcev Beograd, Ljubljana, Zagreb, Skoplje, Subotica in Reka skupaj. Kako bi jih preselili, kako bi jih pripravili do tega, da bi zapustili svoje mesto?

In strokovnjaki so prišli do spoznanja, da je edina rešitev v **preselitvi industrije.** Če se preseli »posel«, se bodo morali hočeš nočeš preseliti tudi ljudje. Toda kam preseliti industrijo? Strokovnjaki so menili, da je

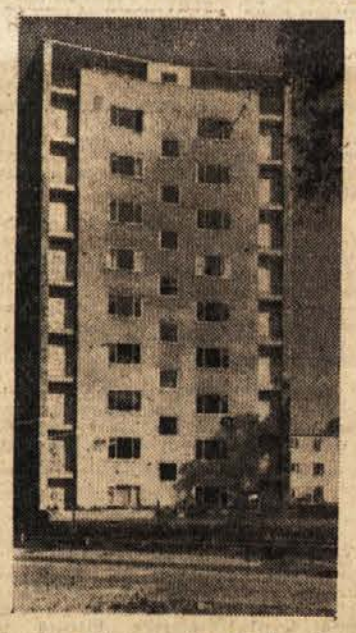

Devetnadstropnica v Harlow New Towau

treba zgraditi v bližini Londona nova mesta. In tako so tudi storili. Delo se je že začelo. Nova mesta grade onkraj londonskega pasu. Zgraditi nameravajo 14 novih mest. Eno izmed njih se imenuje Harlow Town. Novo mesto ni v nevarni bližini Londona, pa tudi ne preveč daleč. Od Londona je oddaljeno 37 km. Letos v marcu je bilo v njem že 7200 hiš s 24.000 stanovanji. V marcu prihodnjega leta bo imel Harlow 9200 hiš in 31.000 stanovanj. V marcu 1958 pa že nad 11.200 hiš in 38.400 stanovanj. Graditelji računajo, da bo novo mesto dograjeno leta 1964. Tedaj bo v njem stanovanj za predvidenih 80.000 prebivalcev.

Kar vidiš zdaj v tem novem mestu, je lepo. Njegove obrise je videti jasno ne le na načrtih v pisarnah družbe, ki mesto gradi, marveč tudi zunaj, kjer mestno življenje že kipi. Generalni načrt novega mesta so naredili leta 1949. Takrat je bilo na prostoru, določenem zanj pet majhnih naselij s 5000 prebivalcev. Po enem teh naselij, Harlowu, je dobilo mesto tudi ime. Zemljo in hiše so odkupili. Novo mesto grade na področju dveh lepih dolin. Njegovo središče bo na griču. Tu bodo zgradili upravna poslopja, gledališče, hotele, kinematografe in trgovine. Mesto bo imelo štiri okraje. Vsak okraj bo imel svoje majno središče s poslopji za krajevno samoupravo, kinematografom, trgovinami, šolami, igrišči itd. Na robu mesta pa so zgradili na dveh straneh tovarne.

Konec jutri

Enostanovanjske hiše v strnjenem sistemu v Harlow New Towau

—Z VSEH STRANI SVETA—

INDIJA

TEŽKA VODA IZ ZDA

New Delhi, 2. aprila. (AFP). Predsednik Nehru je davi izjavil novinarjem, da bodo ZDA prodale Indiji 21 ton težke vode in nekaj opreme za razvoj atomske energije v mirnodobne namene. Nekaj indijskih atomskih strokovnjakov se bo specializiralo v ameriških atomskih središčih.

CEJLON

VOLITVE V PARLAMENT

Colombo, 2. aprila. (Reuter). Na Cejlonu bodo prihodnji teden parlamentarne volitve, že tretje po letu 1948, ko je bila razglašena neodvisnost otoka. Izmed 3,5 milijona volivcev je polovica žensk. Novi parlament bo imel 105 poslancev, od katerih bodo 95 izvolili na bližnjih volitvah, 6 jih bo imenoval generalni guverner, 4 poslance pa bodo izvolili državljani indijskega porekla, ki bodo zanje po splošnih volitvah organizirali posebne volitve. Vodilna Združena nacionalna stranka pod vodstvom Johna Kotelavale je dobila na zadnjih volitvah leta 1952 54 mandatov. Na volitvah sodeluje tudi KP, ki je dobila na zadnjih volitvah 4 mandate.

MALAJA

ŠE DALEČ DO SPORAZUMA Z UPORNIKI

Singapur, 2. aprila. (AP). — Predsednik malajske vlade Abdul Rahman, ki se trenutno mudi v Singapuru, je izjavil, da ne bo sprejel poziva odporniškega gibanja na Malajskem za pogajanja o miru. Menil je, da ponudba odporniškega gibanja prek združenja Kitajcev na Malajskem ne sloni na dejanski težnji po sporazumu. Bil bi pripravljen na pogajanja, a samo s pogojem, da se uporniki pred tem »brezpogojno udajo«.

SIAM

OBSEDNO STANJE OB MEJI S KAMBODŽO

Bangkok, 2. aprila. (AFP). — Siamska policija je razglasila obsedno stanje v krajih vzdolž meje s Kambodžo. S tem ukrepom naj bi se izognili incidentom med prebivalstvom obeh strani meje.

Minuli teden je Siam zaprl vso južnovzhodno mejo. Predsednik vlade Pibul Songram je takrat izjavil, da so siamske oblasti zaprle mejo zato, ker so kamboške oblasti začele sprejemati begunce iz Siama.

VELIKA BRITANIJA

PREIZKUŠNJA VODIKOVE BOMBE

London, 2. aprila. (AFP). — »Daily Express« poroča, da bo Velika Britanija prihodnje leto prvič preizkusila svojo vodikovo bombo, in sicer na Božičnem otoku, ki leži sredi med mehiško obalo in Avstralijo. Vodikovo bombo bodo vrgli iz reaktivnega bombnika z višine kakih 5 do 6 tisoč metrov.

MAROKO

ŽRTEV »ULTRAKOLONIALISTOV«

Casablanca, 2. aprila. (AFP). Sinoči je bil tukaj ubit član politbiroja KP Benabdalah Abdel Krim v hipu, ko je odhajal z doma. KP Maroka je objavila poročilo, v katerem dolži za atentat francoske »ultrakolonialiste«.

ALŽIR

BOMBA V KINU V MARNIJI

Alžir, 2. aprila. (AFP). Včeraj so neznanci vrgli bombo v neki kinematograf v Marniji blizu maroške meje. Pri tem sta bila ubita dva gledalca, kakih 30 pa jih je bilo ranjenih. Davi so v Tiemsenu zaprli vse prodajalne iz protesta proti aretaciji 6 trgovcev, ki niso hoteli kljub zapovedi francoskih oblasti odpreti svojih trgovin.

ZDA

LETALSKA NESREČA

Pittsburg, 2. aprila. (AFP). potniško letalo ameriške družbe TWA je sinoči na poti iz Pittsburga v New York zadelo ob skale v gorah, se razbilo in zgorelo. Izmed 38 ljudi, kolikor jih je bilo v letalu, je bilo ubitih 24 ljudi. Huje ali laže poškodovanih je bilo 12 ljudi, med njimi tudi glavni in pomožni pilot.

TRI KRIZE V VZHODNI AFRIKI

Razvoj v Ugandi

O dogodkih v Bugandi je izšla lani zelo zanimiva in dokumentirana razprava dopisnika londonskega »Observera«, Collina Leguma, ki se je spričo novega spora med Veliko Britanijo in eno njenih najnaprednejših posesti v Afriki po pravici vprašal: »Mar moramo res izgubiti Afriko?« To je tudi naslov njegove knjige.

Pisec knjige najprej ugotavlja, da so prebivalci Bugande zadnja leta precej napredovali. Krčevito pa so se držali lastne oblike vladanja in svojih političnih ustanov. Uporabili so priložnost za svoj gospodarski napredek, ostali pa so nezaupljivi nasproti industrializaciji v širšem oziru. Iz tlačanov so se spremenili v neodvisne kmete, odločno pa so odklanjali sleherno spremembo v zemljiški posesti. Kriza v Bugandi in s tem tudi v Ugandi kot celoti ima svoje korenine v daljni minulosti. Nastala je velika neskladnost med gospodarskim razvojem ter zastojem v novih družbenih in političnih oblikah. Oblasti protektorata se upirajo zahtevam množic po demokratizaciji družbenega življenja, ker to ne ustreza denarnim mogotcem.

Že dvakrat po vojni se je nezadovoljstvo kmetov in izobražencev spremenilo v odkrit upor in spopade z oblastjo. Prvi upor je izbruhnil leta 1945. Spremljale so ga stavke, demonstracije in krvavi uličnі spopadi. Upor je bil naperjen proti domači vladi in ljudem v njej, ki so jih množice smatrale za angleške agente. Povod za upor je bil zakon o zemljiški reformi, ki ga je hotela vlada vsiliti ljudstvu, parlament pa ga je odklonil. Štiri leta pozneje je zajel to deželo nov val nezadovoljstva. Nekateri so govorili takrat o revoluciji. Vzlic odporu množic pa je parlament naposled zakon izglasoval. Njegovega pobudnika predsednika vlade Ugande so naslednji dan ubili.

Politično gibanje v množicah je postalo tako živahno, da so nastajale prve politične stranke. Ena med njimi je zagovarjala koristi kmetov in zahtevala agrarno in politične reforme. Druga je zagovarjala pridelovalce kave in bombaža in se borila za temeljite reforme v pridelavi in prodaji pridelkov afriških kmetov. Ostrina nezadovoljstva je bila naperjena proti zakonodajnemu svetu Ugande, ki je imel v vseh važnejših vprašanjih protektorata čedalje večjo vlogo. V tem svetu so odločali belci, Afričani pa so bili v manjšini.

Drugi organ, ki je takoj po ustanovitvi zadel na odkrito opozicijo v Ugandi, je bila vzhodnoafriška visoka komisija. Upostavila jo je londonska vlada leta 1947, da bi združila osnovne službe in gospodarske koristi treh področij: Kenije, Tanganjike in Ugande. V skupščini, dodeljeni komisiji, so bile zastopane vse tri skupine — Afričani, Indijci in Evropejci. Jasno pa je bilo, da naj bi delala predvsem za oblast belcev, ki so bili v njej popolni gospodarji.

Na pomlad 1947 se je vrnil v Bugando mladi Kabaka Mutesa, ki je študiral na angleški visoki šoli. Takoj so izbruhnile velike demonstracije nezadovoljnih množic, tako da se je moral mladi absolvent univerze v Cambridgeu takoj lotiti državnih poslov. Sprejel je delegacijo demonstrantov in zvedel, da zahteva ljudstvo konec oblasti tujih mogotcev, ki so diktirali afriškim pridelovalcem kave in bombaža pogoje na trgu in izkoriščali množice. Predstavniki demonstrantov so zahtevali več svobode in razne ukrepe na gospodarskem področju, da bi se položaj delovnih množic zboljšal. Kabaka pa tem zahtevam ni ugodil. Toda množice so vzlic njegovi volji nadaljevale demonstracije, ki so se naposled spremenile v odkrit odpor. Toda oblasti so ga zadušile.

Napajališče zverjadi v afriški savani

Kakor pa se često zgodi v angleških kolonijah, so oblasti po uporu nekoliko popustile in izpolnile nekatere zahteve nezadovoljnih množic. Tako so v Bugandi po letu 1949 uveljavili nekatere reforme. Parlament je dobil večino voljenih članov, oblast poglavarjev so nekoliko omejili. Afričanom so dali na razpolago česalnice bombaža, ki so bile dotlej izključno v rokah tujcev, reorganizirali so pridelovanje kave in bombaža, razširili zadruge za proizvodnjo in prodajo itd. Tako so bili pod pritiskom množic zadani novi udarci fevdalnim ostankom v deželi in tujim denarnim mogotcem. S tem so bili ustvarjeni pogoji za nadaljnji boj za samostojnost, ki je ostala glavni cilj delovnih množic Ugadne.

RAZGOVORI O NAŠI TRGOVINI

Na podeželske trgovine preveč pozabljamo

V sedanjih razpravah o poslovanju naše trgovine je v ospredju več perečih vprašanj. Zanimivo je, da temelji večina izkušenj in predlogov, ki naj bi našli svoj praktični izraz v zakonskih predpisih in načelih trgovske politike, na poslovanju mestne trgovinske mreže. Že sam sestav vodilnih organov trgovinskih zbornic kaže, da ima odločujoč vpliv pri rešetanju teh vprašanj mestna trgovina. To je razumljivo, saj je mestna trgovinska mreža glede na številčnost in obseg trgovanja daleč pred podeželjem in manjšimi trgovskimi središči. Vendar ima to tudi svoje slabe strani, ki jih ne moremo prezreti.

Razumljivo je, da je bilo zadnja leta vloženih več naporov v organizacijo trgovine v večjih mestih. Če vzamemo za primer Maribor, lahko ugotovimo, da se je mestno trgovsko življenje zelo razvilo. V poslednjih letih je bilo urejenih več sodobnih lokalov, v poslovanju so bili doseženi pomembni uspehi: kakovost postrežbe se je zboljšala, izbira blaga je postala večja in boljša, zunanjost in notranjost trgovin primernejša. Kljub tem uspehom je vendarle še občutiti dovolj pomanjkljivosti. Glede na urejenost lokalov, praktičnost in higieno trgovanja še vedno zaostajamo za razvitejšimi državami. Da bi temu odpomogli, bo treba v prihodnje načrtno usmerjati investicijske načrte trgovskih podjetij, kar bo mogoče le, če trgovinske mreže ne bomo preveč razcepili na vrsto majhnih trgovin. Majhne poslovalnice v nobenem primeru ne bodo sposobne urediti poslovanja tako, da bi ustrezalo sodobnim pogojem. Veliko vlogo bodo lahko tu odigrali potrošniški sveti podjetij in občin.

Če primerjamo število trgovin v Mariboru s stanjem pred vojno, pa smo vendarle še lahko nezadovoljni. Število trgovin je najmanj za četrtino manjše od stanja pred vojno, dočim se je število prebivalstva povečalo za 120 %. Toliko slabše je stanje na podeželju. Lahko trdimo, da več kot 90 % trgovin na podeželju ne ustreza normalnim pogojem trgovanja. Večina trgovin je nameščenih v zastarelih lokalih, ki v pretežni večini niso bili deležni nobenih investicij in večjih preureditev. Marsikje so upravljalci teh trgovin s popolnim nerazumevanjem jemali njihov obstoj in poslovanje le kot vir dohodka, ne da bi se ozirali na zboljšanje njih poslovanja in vračali dobičke v investicije. Najbolj pa je podeželsko prebivalstvo, zlasti še tisto v novo nastalih industrijskih središčih, prizadela velika razredčenost in dislokacija trgovinske mreže. Če primerjamo to stanje v razvitejših državah, se nam pokaže prava slika pomanjkljivosti naše trgovine. Medtem ko odpade v Angliji na 86 prebivalcev 1 poslovalnica, v Franciji na 55, v Nemčiji na 106, v Italiji na 104 in Ameriki na 110, kaže povprečje razširjenosti naše trgovinske mreže v Sloveniji: 330 prebivalcev na 1 trgovino. Pri tem moramo opozoriti na že nastale razlike med mestom in podeželjem.

Razumljivo je, da ne gre za obnavljanje trgovin v vseh nekdanjih lokalih, pač pa morda bolj za razširitev in modernizacijo obstoječih, čeprav je potrebno tudi povečanje njih števila. Zlasti velike razlike nastajajo v industrijskih središčih. Ne le, da se število trgovin ne ujema s porastom prebivalstva, pač pa je pomanjkljiva sedanja razpoložljiva trgovinska mreža tudi glede na izbor blaga, specializacijo in kakovost poslovanja.

Do kakšnih nesorazmerij lahko privede zapostavljanje trgovine, nam pokaže primer industrijskega središča Ravne na Koroškem. Medtem ko je štela nekdanja železarna 430 delavcev, zaposluje danes 2300 delavcev. Število prebivalcev se je povečalo skoraj za dvakrat, število trgovin pa je manjše. Pred vojno je prišlo na 1 poslovalnico 417 prebivalcev, dočim je danes razmerje: 898 prebivalcev na 1 trgovino. Da tako stanje močno ovira redno trgovsko življenje v kraju, je razvidno iz številk samih.

Poleg objektivnih razlogov, ki so zavirali razvoj trgovine na podeželju, je tudi vrsta subjektivnih. Podeželska trgovina je v nasprotju z mestno, kjer so se kriteriji glede zaposlitve nameščencev že precej zjasnili, v mnogo večji meri zatočišče raznih špekulantov in razlaščenih trgovcev. Vodilna mesta v podeželskih trgovinah še marsikje pripadajo raznim kapitalističnim elementom, ki skušajo s svojo pasivnostjo in nečistimi računi kompromitirati socialistična načela trgovanja. Čeprav tega ni mogoče v celoti posplošiti, je vendarle več kot nujno, da se zbistrijo kriteriji zaposljevanja trgovskih uslužbencev v podeželskih trgovinah.

V tem smislu bi bilo treba izvesti obsežnejše načrte za vzgojo in šolanje novega naraščaja, ki naj bi polagoma prevzel odgovorna mesta v podeželskih trgovinah. Samo z investicijami in drugimi gospodarskimi ukrepi ne bo mogoče dosledno reševati perečih vprašanj trgovine na podeželju, če ne bomo iz nje izločili vse tisto, kar ovira socialistično trgovanje. Prav te potrebe narekujejo potrošniškim svetom, gospodarskim organizacijam, trgovinskim zbornicam in ne nazadnje političnim faktorjem, da jemljejo vprašanje naše trgovine kot resno družbeno vprašanje.

Pod Krnom

Ob 50. obletnici Gregorčičeve smrti

Letos obhajamo 50-letnico smrti pesnika Simona Gregorčiča, njegov spomin pa še vedno živi v naših srcih, saj so pesmi »goriškega slavčka« zlasti na Primorskem našle pot v sleherno kmečko in delavsko hišo. O tem pričajo tudi čete in bataljoni, ki so med narodno osvobodilno borbo nosili njegovo ime.

O postavitvi spomenika Simonu Gregorčiču razpravljajo že nekaj let, vendar so bila mnenja o kraju, kjer naj bi spomenik stal, zelo deljena. Končno je bil v Kobaridu osnovan poseben pripravljalni odbor za postavitev spomenika, ki je sedaj izdal poziv, v katerem se obrača na vse Slovence doma in v tujini, da z denarnimi prispevki podprejo in omogočijo uresničitev dolgoletne zamisli.

Spomenik bo bržkone postavljen v Kobaridu, v avli Tolminskega gledališča pa bo ob letošnjem »Kulturnem tednu« (od 3. do 10. aprila) odkrita Gregorčičeva spominska plošča, kar bo vsaj skromna oddolžitev njegovemu spominu.

Dolžniki ovirajo delo

Vodna skupnost Prekmurja ima 13.000 članov, ki posedujejo okoli 36.000 ha obdelovalne zemlje. To je močna organizacija, ki lahko mnogo koristi v kmetijstvu Pomurja. Žal, med člani doslej ni bilo dovolj razumevanja za načrtno delo. Na letni skupščini, ki je bila v petek v Murski Soboti, so ugotovili, da člani dolgujejo na vodnem prispevku 7,259.000 din, kar je toliko, kot znaša enoletni prispevek vseh članov. Člani vsakega kraja so se doslej namreč zavzemali, da bi Vodna skupnost čistila potoke, kopala kanale in opravljala druga dela prav v njihovem kraju. Če jim ni mogla ustreči, pa so zavlačevali plačilo prispevka. Na letni skupščini pa so sklenili, da bo treba vsa dela opravljati po določenem načrtu: začeti je treba pri izlivu potokov in jih od tam urejevati proti gornjemu toku.

Člani organizacije v manj ogroženih krajih morajo razumeti, da je moč organizacije v medsebojni pomoči in da bodo tudi njihove koristi prišle na vrsto, čeprav šele po nekaj letih. Sicer pa je vodni prispevek zelo nizek, saj znaša komaj 200 din od 1 ha obdelovalne zemlje, in služi komaj za vzdrževanje nasipov, čiščenje potokov in le manjši del za kopanje kanalov. Za večja dela pa dobiva Vodna skupnost dotacije in podpore. Lani je prejela iz republiškega proračuna 15 milijonov din, približno toliko pa tudi od republiškega Vodnega sklada, od okrajnega Vodnega sklada je prejela lani 2,118.000 in letos že spet 528.000 din. Ta sredstva je Vodna skupnost porabila za dela na razbremenilniku Ledava—Mura in za nabavo velikega bagerja, ki bo pocenil čiščenje potokov in kanalov. Bager je že naročen in tudi plačan ter ga pričakujejo v kratkem.

O delih na razbremenilniku niso mogli sprejeti dokončnih načrtov, ker bodo odvisna od investicijskega kredita, ki pa še ni odobren. P.

VPRAŠANJA OBRTNIŠTVA

Pomanjkanje materiala

zvišuje cene izdelkov in storitev

Obrtniki se pritožujejo, da ne morejo izvesti uslug in izpolnjevati proizvodnih nalog zaradi pomanjkanja osnovnega materiala in pomožnih sredstev. Tako so v spisek materiala, ki ga že dlje časa ni dobiti, vstavili: pocinkano pločevino, cink, vseh vrst profilno železo, jeklo, obročno železo, elektrotehnični material, gradbeni material, cevi, žico, klej, volneno prejo, gornje in spodnje usnje, galanterijsko usnje, polivinil, sukanec itd. Tudi trgovska podjetja potrjujejo, da tega materila res ni, ali pa ga je premalo, da bi z njim krili vse potrebe.

Za takšno stanje je vzrokov več, zlasti pa so pri nas potrebe po vseh izdelkih in materialu mnogo večje, kot pa so proizvodne kapacitete. Zaradi tega imajo mnoga industrijska podjetja svoje proizvode prodane vnaprej za vse leto ali celo za nekaj let. Jasno, da takšna podjetja potem nimajo nobenih zalog in posledice se kažejo v trgovini, da ima ta enkrat skladišča polna n. pr. samo svedrov velikih dimenzij, drugič pa samo male dimenzije.

Na trgu primanjkuje zlasti uvoženega materiala in orodja. V koliko pa je na razpolago, so cene nesorazmerno visoke, poleg tega pa precej materiala v uvoznih planih niti ni in ga zato ni mogoče nabaviti. Če pa prelistamo seznam iz uvoza potrebnega materiala in orodja, ugotovimo, da so vanj vnesene surovine, ki niso niti najmanj vprašanje naših domačih možnosti in kapacitet. Lahko bi jih proizvajali sami, manjkajo le potrebne sugestije in koordinacija. Čemu bi potem uvažali, kar bi lahko izdelovali doma? Za pravilno rešitev tega lahko mnogo stori trgovina. Ta ima namreč v največ primerih ali premalo interesa ali pa premalo strokovnega pregleda nad predmeti, ki so potrebni za oskrbo posameznih obrtnih panog.

Primanjkuje torej strokovnih trgovin, ki bi bile neposredno povezane s proizvodnimi centri. Na drugi strani pa bi bilo svetovati, da se pred določitvijo izvoznih kontingentov naših surovin zagotove količine, ki so potrebne obrtni produkciji za domačo potrošnjo, ali pa za izvoz gotovih izdelkov. Najbrž ni treba dokazovati, da je bolj gospodarsko izvažati finalne izdelke, kakor surovine, a obojega hkrati zaenkrat ne zmoremo. Tak primer je trenutno najbolj aktualen v usnjarski stroki: ni dobiti ne usnja ne podplatov, ker oboje izvažamo, čeprav imamo v inozemstvu ugodnejša naročila za finalne izdelke. Tako je naše gospodarstvo dvakrat oškodovano: surovine ceneje prodajamo in domače predelovalne kapacitete so brez posla. Sicer si obrtniki po svoje nekako pomagajo, vendar taka praksa ni zdrava. V Slavonskem Brodu n. pr. obrtniki že tri mesece niso dobili podplatnega usnja, in ker so videli, da usnjarnam manjka tanina, so ga po svojih zvezah nabavili in ga odstopili usnjarnam v zameno za podplatno usnje.

Vprašanje zase je kvaliteta domačega materiala, ki ga obrtne delavnice uporabljajo kot surovine. V prvi primerih je kvaliteta zelo slaba, kar je med drugim tudi vzrok iskanja uvoženih surovin. Da ne bi delali krivice, nekaj konkretnih primerov slabe kvalitete domačega materiala iz elektroinstalaterske stroke: doma izdelana stikala so prešibko dimenzionirana glede na moč in napetost električnega toka. Naše vtične spojnice so grajene za 6 amperov jakosti, a navaden električni kuhalnik n. pr. dvakratno preobremeni njeno moč, kar ima za posledico, da se vtična spojnica začne segrevati, dokler ne zgorijo kovinski deli, ali pa izolacijski material. Podobno je z domačimi varovalkami, z okovjem za žarnice, z izolirno električno žico iz polivinila, s stopničnimi električnimi avtomati Elip itd. Reklamacije podražujejo in so izguba dragocenega časa. — Ko govorimo torej o kvaliteti obrtniških uslug, moramo poznati tudi to stran zato, da bomo zaostrili boj za kvaliteto izdelkov tudi v konjunkturnih panogah, kjer za sedaj še ne poznajo boja za plasman svojega blaga.

Vprašanje preskrbe obrtništva z dovoljnimi količinami in kvalitetnim materialom je važno predvsem za potrošnike, ker izrabijo pomanjkanje le posamezni špekulanti za navijanje cen. Pomanjkanje materiala je kakor voda na mlin raznim špekulacijam in črni trgovini, zato je treba to vprašanje proučiti in zadovoljivo rešiti. Jak.

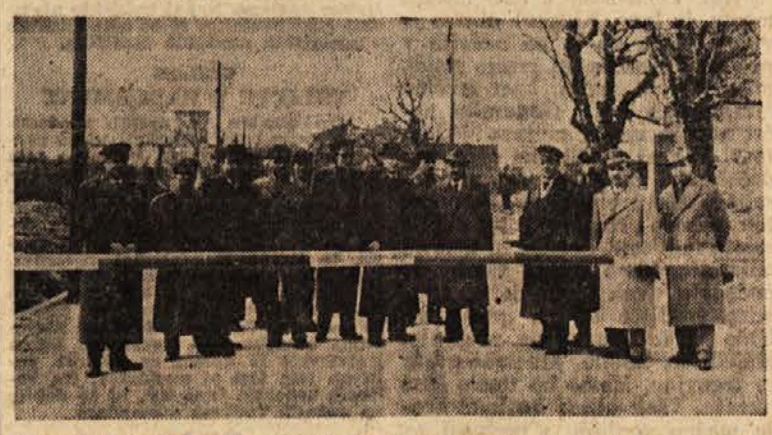

Poročali smo že, da so v soboto sporazumno s stalno mešano komisijo za izvajanje Videmskega sporazuma o malem obmejnem prometu z Italijo, odprli na cesti IX. Korpusa v Solkanu nov obmejni prehod za dvolastnike in upravičence malega obmejnega prometa. Na sliki skupina jugoslovanskih in italijanskih funkcionarjev obmejnih oblasti za mejno zapornico na jugoslovanski strani. Otvoritvi sta z jugoslovanske strani med drugimi prisostvovala predstavnik Tajništva za notranje zadeve v Novi Gorici tov. Jože Lovše in upravnik lokalne carine tov. Vjekoslav Mulej ter z italijanske komisar obmejne službe v Gorici dr. De Julianes Filippo in zastopnik finančne uprave poročnik g. Paulo Cordara.

Mariborska

MALA KRONIKA

Minulo soboto je mariborska Opera uprizorila premiero Poličeve opere »Deseti brat«. Za premiero je bilo veliko zanimanje, zlasti še za nastop solista ljubljanske Opere Ladka Korošca, ki je nastopil v vlogi Krjavlja.

Mariborsko Avto-moto društvo je priredilo minulo soboto svojo veliko družabno prireditev s plesom v prostorih Uniona na Partizanski cesti. Prireditve se je udeležilo preko tri sto članov društva in ostalih meščanov.

•

Od nedelje dalje so začeli na območju mariborskih mestnih občin registrirati prebivalstvo. Z registracijo nameravajo doseči pregled nad spremembami, ki so nastale v gibanju prebivalstva in tako najti podlago za reševanje mnogih vprašanj, ki sodijo v pristojnost oblastnih in samoupravnih organov.

•

Od 1. aprila dalje so uvedla mariborska obrtna podjetja nov delovni čas, ki bo veljal do jeseni. Podjetja z deljenim delovnim časom bodo odprta od 6.30 do 12. ure in od 15. ure do 18. ure, podjetja z nedeljenim delovnim časom pa od 6. do 14. ure.

•

Na sejah občinskih odborov so minule dni posvetili precej razprav stanovanjskim vprašanjem. Precej nepravilnosti so zasledili v poslovanju Stanovanjske uprave v občini Tabor, kjer so zaradi samovolje in nasprotovanja sklepom Sveta za stanovanjske zadeve in Občinskega ljudskega odbora suspendirali šefa sedanje Stanovanjske uprave. —vd.

Ugodili so številnim potnikom

Minulega februarja sta bila med drugimi ukinjena tudi motorna vlaka št. M11 in M-12, ki sta vozila na progi Nova Gorica—Bohinjska Bistrica in obratno (odhod iz Nove Gorice ob 5.24, vrnitev ob 8.43). S tem pa so bili številni potniki, ki so se teh vlakov redno posluževali, občutno prizadeti. Še prej pa je bilo slišati precej kritik, ker sta oba vlaka vozila samo ob delavnikih, čeprav je s prvim najbolj ugodna zveza za izletnike s Primorske, ki si želijo za en dan na Gorenjsko, drugi pa je bil zelo primeren za Tolmince, ki potujejo v Novo Gorico in dalje v Italijo na podlagi sporazuma o malem obmejnem prometu ali pa na okraj zaradi raznih konferenc in sestankov, ki so večkrat tudi ob nedeljah.

Železniška uprava je upoštevala upravičene pritožbe in zahteve potnikov ter je odredila, da bosta oba vlaka od 1. aprila dalje spet redno vozila in to vsak dan, se pravi tudi ob nedeljah.

IZPRED SODIŠČA

Francu Morelju zvišana kazen od pet na devet let strogega zapora

Poročali smo, da je sodišče obsodilo direktorja podjetja »Teko Import-Export« Franca Morelja in sodelavce. V letih 1950-54 je zagrešil Franc Morelj 38 kaznivih dejanj. Izrabljal je svoj uradni položaj in povzročil 1,400.000 dinarjev škode. Zaradi njegovega malomarnega poslovanja je nastalo škode za kakih 4 milijone dinarjev. Soobtoženi Ferdo Grabrijan, računovodja in komercialist istega podjetja, ima na vesti 26 kaznivih dejanj. Povzročil je več kot milijon dinarjev škode. Ivan Praznik je bil v podjetju referent in šef komerciale. Z izrabljanjem svojega položaja je napravil poldrugi milijon dinarjev škode, z malomarnim poslovanjem 600.000, poneveril pa je sam ali z drugimi soobtoženci skoraj 300.000 dinarjev. Soobtoženi Jože Prah je bil v podjetju referent za stroje in utensilije. Povzročil je 4 milijone dinarjev škode, poneveril 122.000 din in sprejemal podkupnine kot vsi ostali soobtoženci. Zadnji v vrsti obtožencev je glavni skladiščnik Milan Cvetko, ki je zagrešil 9 kaznivih dejanj, sodeloval pa je pri poneverbah in tudi sam poneverjal.

Prvostopno sodišče jih je po večini točk obtožnice spoznalo za krive. Franc Morelj pa je s svojo druščino upal, da ga lahko reši pritožbeno sodišče, in izkoristil pravico za obsežne pritožbe, toda Vrhovno sodišče jih je prav vse zavrnilo kot neutemeljene.

Hkrati z obtoženci pa je tudi Javno tožilstvo vložilo pritožbo zaradi prenizko odmerjenih kazni. Javni tožilec je bil mnenja, da kazni ne ustrezajo stopnji družbene nevarnosti obtožencev. Vrhovno sodišče je res ugotovilo, da so Franc Morelj, Ferdo Grabrijan in Ivan Praznik delali sporazumno in so se po njihovem vzgledu ravnali še drugi uslužbenci podjetja »Teko«, ki so bili prav tako obsojeni. Izrabljali so vsa sredstva, samo da bi se okoriščali. V prejšnjih letih so ti ljudje zavzemali visoke in odgovorne položaje v našem gospodarskem življenju, zato je tembolj obsojanja vredno to hudo zlorabljanje zaupanja, ki jim je bilo izkazano. Pritožbeno sodišče jim je zvišalo kazen. Francu Morelju od pet na devet let strogega zapora, Ferdu Grabrijanu od štiri in pol na šest let strogega zapora, Ivanu Praznik od tri na pet let strogega zapora, Jožetu Prahu od enega na poldrugo leto zapora in Milanu Cvetku od poldrugega leta na eno leto in osem mesecev zapora. Sodbe ostalim enajstim obtožencem je Vrhovno sodišče potrdilo, samo računovodji podjetja »Teko«, Mateju Lasanu, je bila izvršitev kazni petih mesecev zapora odložena za dobo dveh let. —s

V novo ali spet v staro življenje?

Marjan je postajal nestrpen. Vlak je že zdavnaj pripeljal, a staršev še ni od nikoder. Nervozno se je oziral proti ovinku, če že gredo. Ni jih. Le zakaj jih še ni? Saj so mu vendar sporočili, da pridejo s tem vlakom.

Danes je njegov zadnji dan v vzgojnem poboljševalnem domu. Dve leti je preživel v njem in sedaj odhaja v novo življenje. Od nemira vso noč ni zatisnil oči. Čudne misli so mu rojile po glavi. Kje in kako bo živel, ko ni opravil pomočniškega izpita? Bo znal biti dovolj trden v življenju, da ga ne bo ponovno zagrabil vrtnec in ga potegnil v globino zablod? Sto in sto takih in podobnih misli mu je šinilo v možgane in ondi kljuvalo: »Odgovori!« In sedaj čaka, da prideta oče in mati, mu prineseta obleko in ga odpeljeta domov.

•

Marjan je bil edinček. Ko je bil majhen, so ga klicali sine. Oče je bil mizar v večjem mizarskem podjetju, mati pa je gospodinjila doma. Otroka sta bila vesela in zelo skrbela zanj. Dajala sta mu vse, česar si je želel. Od igrač do denarja.

Še ko je bil dojenček, sta sklenila, da ga bosta potem ko bo prišel čas za to, poslala v šole. Hotela sta, da bi postal zdravnik ali kaj podobnega. Toda sineku šola ni bila pri srcu. Vedno se je mučil z njo.

Večkrat se je pa zgodilo, da je oče naročil sinku, naj naredi to in to: pripravi naj trske, prinese drva in vodo in še razna taka drobna dela. Mamici pa to ni bilo všeč. Nejevoljno je včasih dejala: »Pusti ga, no! Ali ne vidiš, da je še slaboten? Saj ne zmore tega. Naj se igra raje in uživa svojo mladost. Kaj bi ga mučili? V življenju ga ne čaka tako nič dobrega, samo trpljenje. In zakaj bi ga že mlad moral okusiti?« Oče je sprva ugovarjal takemu mnenju, pozneje pa se mu je popolnoma vdal.

Mamica pa ne bi bila mamica, če bi drugače delala kot je mislila. Vedno se je trudila, da bi bil sine srečen in zadovoljen, da se ne bi nikoli žalostil. Zato mu je vsele' ustregla. Še vezalke mu je zvezovala, ko mu je bilo že 14 let.

Marjan je končal šolo. In kam sedaj? V obrt? Drugam mu ne kaže. Šel se je učit za ključavničarja. »Ključavničarski poklic je lep poklic,« je dejal oče, »in tudi denarja ne manjka.«

Prve mesece se je Marjan res oprijel učenja v delavnici. Kazalo je, da mu učenje za poklic bolj prija kot v šoli. Toda ne dolgo. Prijatelji, družba, zabave, vse to ga je zamikalo. Bil je še neizkušen, zato jim je verno sledil.

V življenju je že tako, da ravno takrat, ko se človek česa najmanj nadeja, doživi presenečenje ali pa razočaranje. Marjan se je znašel pred možmi, ki delijo pravico. Zamolklo so mu udarjale na ušesa sodnikove besede: »... protipravno pridobil premoženjsko korist ... slaba družba ... slabi filmi ... v vzgojni poboljševalni dom za dve leti.«

Ni jih razumel. Bil je še premlad, da bi si znal razložiti pomen teh besed. Strmel je le v sodnike in čudno se mu je zdelo, zakaj vse tako strogo in uradno.

V vzgojni poboljševalni dom. Dve leti. Dve leti življenja v kolektivu mladoletnikov.

Skoraj preplašeno jih je ogledoval in spoznaval, ko je prišel med nje. Počasi je uvidel, da so med njimi tudi dobri, blagi fantje, ki so že spoznali svoje zablode. Počasi se je jel vključevati v ritem domskega življenja. Ni hotel razumeti, zakaj ga tako »mučijo«, ko ga venomer silijo: »Fant, uči se, gre za tvojo osebno srečo! Brez učenja ni znanja in brez znanja ni boljšega kruha.«

Oče in mati pa sta bila vedno v skrbeh za sina. Redno sta mu pošiljala pisma in pakete, da se mu ja ne bi »slabo« godilo. Obiskala sta ga vselej, kadar je bilo to dovoljeno; enkrat sta se pripeljala celo z osebnim avtomobilom. In zakaj se ne bi pripeljala, saj je njun sin, njun edini zlati sine? In da ne bi morda prišla v navzkriž z vzgojo, sta iz previdnosti včasih vprašala sina v pismih, kako se uči, če napreduje ter kdaj bo opravil pomočniški izpit.

•

Dve leti sta minuli. Dan odhoda je tu. Marjan odhaja v novo življenje. Zakaj še ni očeta in matere? Že zdavnaj bi morala prispeti, pa ju še sedaj ni. Le kje sta se zakasnila?

Tedajci pa se je za ovinkom nekaj zganilo. V divjem diru je pripeljal rdeči Buick in pristal pred Domom. Marjan ga je še spominjal iz leb pred prihodom v Dom. Pa ne da bi sedaj prišli ponj? Osupnil je. Iz avtomobila sta stopila oče in mati. Vsa mladina se je jela radovedna zbirati okrog Buicka. Marjanu je postalo nekam nerodno. Skoraj se je obotavljal, ko je stopal proti staršem.

»No, sine, pa si le dočakal zlato svobodo!« ga je pozdravil oče.

Sine pa ni odgovoril, gledal je v tla. Bil je presenečen. Pričakoval je drugačno snidenje. Mislil je, da ga bo oče najprej vprašal, zakaj ni opravil izpita. Ni ga vprašal. Sedaj to ni važno. Važno je le, da gre sine na svobodo. V svobodo z rdečim Buickom.

Še nekaj formalnosti pri odpustu in sine se je vsedel v rdeči Buick. Odpeljal se je. Zlati svobodi nasproti. In ta ga bo sprejela z odprtimi rokami. Ni se mu treba bati. Ob sebi ima očeta in mater. Pridna sta in skrbna. Ne bo se mu slabo godilo. In Marjan bo znal živeti. Sedaj je že starejši in ve, kakšne tegobe tarejo odrasle ljudi.

Da bo pa naša zgodba popolnejša, izdajmo še skrivnost, da se je Marjan z očkom in mamico najprej odpeljal na dom svojega dekleta. To je važnejše kot izpit ... F. K.

Naj ne bo

družine, ki bi ne prejela knjižnih zbirk »Prešernove družbe« za l. 1957!

MED NAŠIMI REVIJAMI

»NAŠA SODOBNOST«

Novi letnik je dvignil nivo v prozi in poeziji

Pri nas se revialno leto redkokdaj sklada z astronomskim in tudi to je eden izmed faktorjev, ki slabi razgibanost revij ter še bolj njihov uspeh in učinek. Urednikom odvzema možnost večjega izbora in dovolj pretehtane kompozicije posameznih zvezkov. Zato bo brez dvoma ugodno vplivalo na nadaljnjo pot Naše sodobnosti, osrednje slovenske revije za književnost in kulturo, da je s tremi številkami novega letnika dohitela zaostanek.

Ker je od zadnje, dvojne številke letnika 1955 minilo že precej časa, naj posebej opozorim samo na nekaj pomembnejših prispevkov iz nje. Med njimi sta na prvem mestu razprava Rozke Štefan »Mickiewicz in Čop« in ocena Potrčeve kronike »Zločin«, ki jo je napisal Bojan Štih. Razprava je nazorno pregledala dejstva o Čopovem odnosu do velikega poljskega romantika in ugotovila izredno tenkočutno in zanesljivo Čopovo sodbo, ki je prehitela evropsko. Prispevek take vrste je gotovo najlepša in najbolj smiselna počastitev jubileja. Štihova kritika je odklonilna. Ne glede na to, ali velja ali ne, ji je treba šteti v odliko, da je napisana sistematično, z načelno osnovo in umirjeno. Od pesnikov je treba omeniti Petra Levca. Mimo teh prispevkov številka 11-12 ni bila posebno izrazita. Važnejši so v njej še nekateri ože strokovni članki, med katerimi je Merkujeva kritika slovenskih glasbenih edicij vzbudila obširno polemiko v Naših razgledih.

Splošni pogled na drugo knjigo lanskega letnika Naše sodobnosti je jasen. Novemu uredniku se je posrečilo razgibati vsebino revije, jo približati sodobnosti in pridobiti nove moči. Tako leposlovni kot publicistični del je dokaj poživil. Poezija po kvantiteti ni bila bogato zastopana. Nagiblje se iz obče dostopnih krogov v sfere dokaj subjektivne izraznosti. Proza kaže višji nivo, vendar še ne v celoti; usmerja se v nove stilne oblike in izpričuje metamorfoze v motiviki. Manjkala je aktualna esejistika o splošnejših vprašanjih sodobnosti. V drugem delu revije se je najbolj razvila literarna kritika; bilo bi ji v korist, če bi tudi ob prevodih postopala bolj načrtno. Ostale rubrike so številne in pestre, kljub temu, da več člankom manjka osebnega temperamenta. V celoti torej dovolj osnov za nadaljnjo rast.

Novi letnik je vzbudil največ pozornosti z »Balado o trobenti in oblaku«, ki jo piše Ciril Kosmač. Novela je ostroumno zasnovana in odraža vse odlike Kosmačevega peresa: izrazito slikanje ljudi in razpoloženj, sugestiven realizem, iskren odnos do človeka, močan stil. Razen tega je novela tudi avtokritika lastnih pisateljskih slabosti. Te so fragmentarnost, pomanjkanje vztrajnosti za večje tekste in intelektualizem. Posebno ta se pokaže v zelo jasni luči v pričujoči noveli, ker je motiv — problem ustvarjanja. Značilno je, da kljub vsemu realizmu in intelektualnosti ne prikriva malone tajinstvenih dejstev, ki součinkujejo v pisateljevem oblikovanju. Novela je napisana z veliko iskrenostjo in v izrazito izpovednem smislu.

S Kosmačem se ne morejo meriti ostali trije prozaisti letošnjih treh številk Naše sodobnosti: Janez Gradišnik (Na samoti), Mira Miheličeva (Valpurgina noč) in Anton Ingolič (Disonance jesenskega dne). Najbolj sodobna skuša biti v vsebini in načinu Mira Miheličeva. Njena zgodba je nadaljevanje proze iz lanskega letnika pričujoče revije. Omejuje se predvsem na drastiko svojstvenih situacij ali banalnosti vsakdanjega življenja, zaradi česar nekatere vrednote v njenem pisanju ne morejo priti do izraza. Na človeka gleda izredno pesimistično: zelo je slab in šibak. Gradišnik in Ingolič sta si sorodna v načinu oblikovanja, ki temelji pri obeh v predvojni novi stvarnosti. Prvi obdeluje že izrabljen motiv, ki mu nekatere prerahlo nakazane podrobnosti ne morejo dati sveže barve. Človek je pri njem neizrazit in bled. Ingolič si prizadeva odkriti sodobnega človeka in doseza precejšnjo čustveno silo. Toda njegova novela ni enotna, pač pa na mestih skonstruirana (vpletanje spominov). Razen tega so Ingoliču preveč neogibna številna zunanja dejstva. Zdi se, da je zanj primernejša oblika roman. Človek je pri njem ali povsem slab ali nenavadno dober.

Pesniki teh številk so Lili Novy, Ada Škerl, Pavle Zidar, Jože Udovič, Cene Vipotnik in Anton Vodnik. Na splošno je poezije letos še manj. Usmerja se vstran od značilne povojne tradicionalnosti v obliki. Vsebina se krči in tu in tam omejuje na subjektivizacijo metaforike. Vendar je vzbudilo nekaj pesmi pozornost z vsebinsko in kompozicijsko zaokroženostjo ter samostojnim izrazom. To velja za »Jutro« Pavleta Zidarja, za pesem Ceneta Vipotnika »Jutro otožnega ribiča« ter za Udovičevo »Pesem«. Zlasti zapletena je Udovičeva in Vodnikova poezija. Zdi se, da je bolj učinkovita v krajših, kakor v daljših oblikah.

V glavni del revije so uvrščeni trije članki. Josip Vidmar podaja oznako poezije Lili Novy, Dragotin Cvetko objavlja razpravljanje »Mozart in Slovenci«, Marja Boršnik izraža sodobno stališče do pesnika Antona Aškerca. Vse troje je nastalo priložnostno, vendar s prizadevanjem, povedati nekaj novega. Jubilejni značaj pa jim vendar omejuje obseg. Fragment dr. Bratka Krefta o Dostojevskem še ni dokončan. Ukvarja se z velikim ruskim pisateljem sicer v literarnozgodovinskem okviru, toda načenja enega najbolj važnih odloženih problemov.

Tudi v novem letniku je med rubrikami najbolj živa literarnokritična. Najpomembnejši sta ocena Jožeta Kastelica o knjigi Ferda Kozaka »Popotoval sem v domovino« ter Mejakova o Minattijevi in Bordonovi liriki. Prvi resni poizkus, približati se znanemu pisatelju Andréju Malrauxu predstavlja razmišljanje Štefana Barbariča ob prevodu romana »La Condition Humaine«. Redno delujejo tudi rubrike za gledališče, likovno umetnost in glasbo. Načelno piše o gledališču Dušan Moravec.

Novi letnik Naše sodobnosti je potemtakem dvignil nivo v prozi, v ostalem pa ni prinesel bistvenih sprememb. Še vedno je pogrešati načelno esejistiko o sodobnih vprašanjih, posebno o likovni umetnosti in glasbi. V rubrikah Razgledi in Zapiski bi bilo želeti manj informativnosti in več problemskega razmišljanja.

VITAL KLABUS

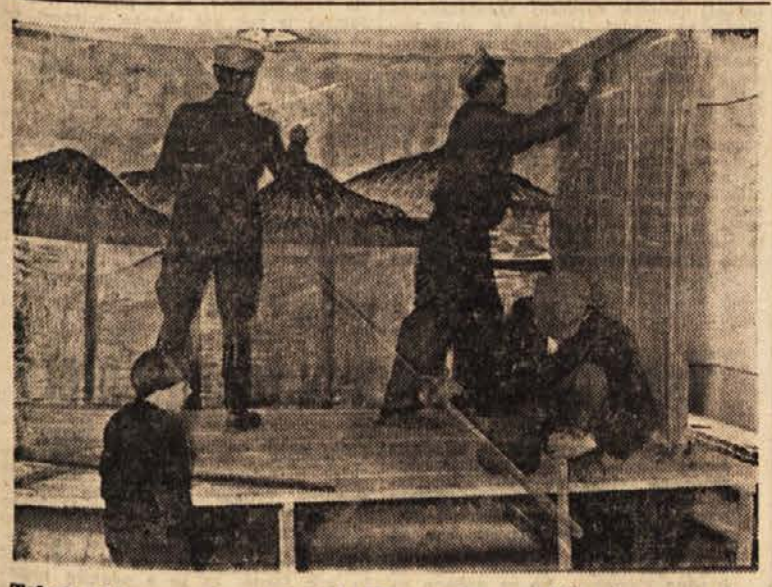

Takole si pomagajo na deželi. V razredu naredijo skromen oder iz desk, ki jih prepno s papirjem in pobarvajo. Tako nastane preprosta scenerija. Nedavno so na tem odru igrali v Draščičih »Svojeglavčka«.

Nove knjige in revije

Prejeli smo:

DANTE ALIGHIERI: NOVO ŽIVLJENJE. Zbirka 24 sonetov, 4 kancon in 1 ballate, povezanih z vmesnim proznim tekstom in z Dantejevim komentarjem k posameznim pesmim. Zbirka je zaokrožena vsebinska in umetniška celota, predstavlja nam mladega Danteja, predvsem njegovo ljubezen do Beatrice. Je nekakšna uvodna pesnitev k Božanski komediji. Delo je prepesnil Ciril Zlobec, daljšo študijo o Danteju in njegovem delu pa je napisal Janko Kos. Izdala pa je Cankarjeva založba.

»NAŠA SODOBNOST«, ŠTEV. 3. Iz vsebine: Boršnik: Aškerc, Dr. Bratko Kreft: F. M. Dostojevski — oba prispevka sta napisana kot študiji ob obletnici smrti. Pesmi so prispevali: Cene Vipotnik, Anton Vodnik in Pavle Zidar, prozo pa Ciril Kosmač (nadaljevanje novele Balada o trobenti in oblaku) in Anton Ingolič (Disonance jesenskega dne). Ostali prispevki: Pavle Merku: Razmišljanja ob Mozartovi dvestoletnici, Mitja Mejak: Dve lirični zbirki (Minatti: Pa bo pomlad prišla, Rado Bordon: Večne zanke), B. R. Rihard III. v slovenščini, Tine Orel: Celjsko gledališče v prvi polovici sezone, Jože Goričar: Sodobna meščanska sociologija o družbenih razredih, Ivo Pirkovič: Uganka materije in njenih zakonov I.

»BESEDA«, ŠTEV. 1. Prva številka novega, petega letnika »Beseda« prinaša: začetna poglavja daljšega proznega teksta Petra Božiča »Človek in senca«, kratko prozo Jožeta Hudečka, pesmi Kajetana Koviča, Saše Vegri in Daneta Zajca, v prevodu pa dve pesmi Oskarja Davida in kratek izbor iz angleške lirike: Janko Kos je napisal daljšo študijo o Ivu Brnčiću, knjižno recenzijo zastopa Vital Klabus z oceno Bordonove pesniške zbirke, Janez Dokler je ocenil razstavo Čela Pertota.

OBZORNIK 1956, ŠTEV. 4. Beletristiko zastopajo Grk Elias Venezis s kratko novelico Galebi, Lin Jutang: Volk iz Čungšana, Heinrich Heine: Vitez Olaf — tri pesmi v prevodu Mileta Klopčiča, A. D. Wintle: Obisk v bolnišnici, Pesem o Žanu Renoju (francoska narodna) v prevodu Alojza Gradnika, Lili Novy: Sneg in Ilja III in Evgenij Petrov: Negativen tip. Razen omenjenih leposlovnih prispevkov prinaša četrta številka Obzornika še celo vrsto prispevkov z najrazličnejših področij, kot že prejšnje številke je tudi zadnja posvečena predvsem Aziji, tokrat Maocetungovi Kitajski.

NAŠA ŽENA, štev. 3. Iz vsebine: D. Humek: O reformi naše obvezne šole, G. G.: Kronika našega političnega in gospodarskega življenja, Socialna indikacija in splav, dr. Franc Novak: Rak, Marja Boršnik: Aškerčev odnos do žene. Razen navedenega prinaša številka še filmske recenzije, knjižne ocene, roman v nadaljevanju in druge zanimivosti.

LOVEC. Glasilo Lovske zveze Slovenije, XXXIX. letnik, štev. 1. Iz vsebine: spominske vrstice ob smrti dr. Stanka Bevka, poročilo o Lovskem skladu za leto 1956-57. Tone Kržišnik: Kaj mislijo bohinjski lovci o divjem lovu, dr. Stane Valentinčič: Po novih poteh (članek se ukvarja z gojitvijo divjadi pri nas), dr. France Avčin: Nekaj misli o naši jelenjadi, Tone Svetina: O vidrah v blejskem kotu, ter vrsta zanimivih doživljajev iz lovskega življenja.

SODOBNO GOSPODINJSTVO. leto tretje, štev. 1—2. Iz vsebine: dr. Damjana Bebler: Način prehrane našega prebivalstva, Franjo Perič: Naše gospodinjstvo in novo gospodarsko obdobje, ter več krajših prispevkov s področij: Tehnika v gospodinjstvu, Stanovanje in oprema, Naša obleka (izkušnje pri uporabi najlona in perlona), Prehrana, Za pestrejše jedilnike in Drobno gospodarstvo.

ZVUK. Jugoslovanska muzička revija, štev. 4—5. Iz vsebine: Milenko Živković: Tonalni problem narodnih melodija, Marijan Lipovšek: Savremena slovenačka solo-pesma, Janez Bitenc: Muzičko vaspitanje u predškolsko doba, Veikko Helasvuo: Jan Sibelius — narodni finski kompozitor. Dve tretjini številke sta posvečeni poročilom, vtisom in beležkam iz domačih in tujih glasbenih festivalov in prireditev.

Gostje v mariborski gledališki hiši

Mariborsko gledališče bo te dni sprejelo prve letošnje goste. Gostovanja tujih ansamblov imajo pri mariborskem občinstvu velik odziv. Prvi pridejo Kopročani. Gostovali bodo 5. in 6. aprila z Držićevim »Botrom Andražom« (Dundo Maroje) in noviteto Vasje Ocvirka »Srečno, ljudje«. Devetega aprila pridejo Celjani z Woukovo »Zadevo Caine«. V dokaz utrjenih prijateljskih vezi z Mariborom bodo pa tržaški gledališki umetniki kmalu zatem zaigrali Pirandellovega »Henrika IV.«, v katerem bo tudi v Mariboru proslavil 25-letnico umetniškega udejstvovanja priljubljeni karakterni igralec Rado Nakrst. Njegov praznik je obenem tudi praznik mariborske publike, saj je bil Rado Nakrst 11 let član mariborske Drame. Med gosti bo publika pogrešala Ljubljančane. Menda se letos ne bodo odzvali povabilu. Škoda!

Mariborska Drama je lani požela s svojimi gostovanji mnogo več uspehov na tujih odrih kot doma. Tudi letos se odpravlja na pot. Uspelo mariborsko predstavo, Camusovo »Obsedno stanje«, bodo videli letos v Beogradu, v Zagrebu in v Ljubljani.

Tudi mariborska Opera gre v goste. Na turističnem tednu v Celju bo imela dve predstavi, »Seviljskega brivca« in balet »Bahčisarajski vodnjak«. Prav bi bilo, da bi se predstavila tudi kje drugje, saj je n. pr. lani imela v Celovcu izreden uspeh. *S.*

Prizor z nedavne premiere Auber jevega »Fra Diavola« v Mariboru

PABERKI IZ ZGODOVINE NAŠEGA ČASNIKARSTVA

»SOČA« LIST GORIŠKIH SLOVENCEV

Pred 85 leti so se trgali za njeno prvo številko

31. marca 1871 so se goriški Slovenci trgali za »Sočo«. Izšla je njena prva številka. Vzburkala je patriarhalno vzdušje začetnih spopadov med goriškimi staro -in mladoslovenci. Njen pojav pomeni nedvomno krepitev politične, gospodarske in kulturne dejavnosti v meščanskem liberalnem krogu goriških Slovencev.

»Soči« je stekla zibelka v političnem društvu »Soča«. Na društvenem občnem zboru l. 1871 je porčal podjetni Viktor Dolenc o potrebi društvenega glasila. Zaradi ofenzivnega sunka opozicijske struje občni zbor ni utegnil razpravljati o tem vprašanju. Dolenc pa ni bil mož takšnega kova, da bi čakal. Pričel je izdajati »Sočo« kar na lastno pest. Ta pogumni korak je izpodbudil tudi »stare«, da so pričeli izdajati naslednje leto tednik »Glas« (1872—75), ki je bil glasnik katoliške, federalistične in narodne politike. V njegovih stolpcih je priobčeval pesnik Simon Gregorčič prispevke, ki so zveneli v spravno in slogaško smer.

Prve časniške in časopisne iskre so vzletele na Goriškem že pred »Sočo«. Tako je od l. 1848—55 slovenil učeni Štefan Kociančič Pastirske liste goriške nadškofije. Upoštevati je »Deželni vladni list«, »Zakonik in ukazni list« zajema z »Ukazi deželnih oblastnij« 58 letnikov. Prva leta jih je slovenil pesnik Fr. Cegnar. V »Goriškem ogledniku« 1862 je bila mimo »Povabila in prošnje« v slabši slovenščini ponatisnjena tudi Cegnarjeva posem »O posvečenju Prešernovega spomenika«. Mesečni časnik »Umni gospodar« (1865—65) in polmesečnik »Gospodarski list« (1869—76) je izdajala goriška kmetijska družba. Pojav prvih gospodarskih časnikov priča o smislu goriških Slovencev za gospodarska vprašanja. Fr. Zakrajškov »Goriški letnik« (1864) je bil namenjen čitateljem »vsacega stanu«. Prvi politični časnik goriških Slovencev pa je bil A. Marušičev tednik »Domovina« (1867—69), ki pa je čez dve leti shiralo. Ob slovesu je napovedala list, »ki bo mogel bolj neustrašeno zagovarjati slovenske koristi nego list (t. j. Domovina), ki ga je izdajal gimnazijski katehet« (t. j. Marušič).

Ta list, ki je neustrašeno terjal pravice goriških Slovencev, je bila »Sočа«. Čez noč je ustvarila novo politično ozračje na Goriškem. Njena politična programna izpoved je ljubljanski program iz l. 1870, ki govori o politični zvezi Slovencev, Hrvatov in Srbov v eno celoto. Njena narodnostna smer: braniti koristi slovenstva, njen gospodarski program: trgati slovensko lastnino ter imetje iz tuje, predvsem italijanske posesti. Ta osnovna programna izpoved pomeni stalnico. V geslih in urejevanju lista pa opažamo zanimive metamorfoze.

V njenih časniških geslih odsevajo n. pr. te-le spremembe: od l. 1898 »Bog in narod«: od l. 1902: »Vse za omiko, svobodo in napredek«: od l. 1906: »Vse za narod, svobodo in napredek«.

Značilnejše so spremembe v uredništvu in urejevanju. Povezujemo jih s sočasnimi spremembami v njenem časniškem izpovedovanju. V prvem razdobju 1871—75 letijo iz njenih stolpcev prvi drobci Dolenčevega liberalizma ter starošin mladoslovenskih časniških prask. Slogaškemu prehodnemu razdobju (1875—89), ko se staroslovenski »Glas« prelije v »Sočo« kot skupno glasilo goriških Slovencev, je začrtal spravno smer urednik dr. Anton Gregorčič. Tretja smer si utira pot v njene stolpce, ko jo prepusti dr. Gregorčič Andreju Gabršcku, čigar urejevanje skuša pretrgati prvi goriški razkol 1889. Staroslovenski in konservativni veljaki, ki jih presenečata Gabršičkova dinamika in samostojnost, odvzamejo namreč v uzurpirani vlogi lastnikov lista A. Gabršcku izdajateljstvo »Sočе« in postavijo za njenega urednika militantno bojevitega dr. A. Mahniča. Ta je zatlačil list s podlistkarskim »Krvavim stegnom v trinajstih poglavjih. Toda že ob 10. štev. se je umaknil pred žgočo časniško žerjavico, ki mu jo je pripravila Gabršičkova časnikarska trdoživost. Gabršček je namreč odgovoril na zaroto starih z »Novo Sočo«. Z njo je popolnoma potolkel »staro« Sočo, ki je usahnila že l. 1891. Od l. 1893 izhaja zopet le »Soča«, Garščkova »Soča«, ki je prihajala na svetlo kot tednik, kot poltednik v izdajah za Gorico in deželo, zatem trikrat tedensko z goriško jutranjo in podeželsko večerno izdajo, od l. 1913 zopet kot poltednik, od avgusta 1914 kot tednik.

Po drugem goriškem razkolu 1892 Gabršček vztrajno oblikuje v »Soči« napredno, slovensko, jugoslovansko in slovansko podobo goriškega slovenstva. Pogumno vihti bojno pero za narodnostni in gospodarski procvit zoper tuje italijanske mogotce, vzporedno pa tudi zoper slovenske konservativce, ki skušajo preplaviti Goriško s političnimi -gesli in prijemi kranjske SLS.

Tako je »Soča« skozi 45 let budila goriške Slovence k idealom napredka in svobode. Spominjam se, kako smo goriški študentje »požirali« njene bojevite, polemične članke. Kljub njenemu meščansko liberalnemu konceptu ji ne moremo odrekati zaslug za politični, gospodarski in kulturni procvit goriških Slovencev. Njeno nenehno rast je mogla potlačiti le višja sila: umolknila je sredi grmečih topov v prvi svetovni vojni.

DR. FRAN VATOVEC

IZ ZAKLADNICE SLOVENSKE UMETNOSTI

Hinko Smrekar: »Stoji stoji Ljubljanca...«

Izmed risb, ki jih je narisal Hinko Smrekar v ilustracijo naših narodnih pesmi, je ta, leta 1918 nastala kompozicija zelo značilna. Predstavlja skupino mladih, v staroverske nošnje oblečenih fantov, ki sede pod lipo za okroglo kamnito mizo. Majolika kroži med njimi, v ozadju je nakazano pročelje hiše, verjetno gostilna, tam stojita tudi dve dekleti v avbah. Ta kombinirana barvna risba ni le po iskrenem občutju, temveč tudi po svoji koloristični plati prav značilna za Smrekarjev slog in prav dobro podaja razpoloženje pesmi o Ljubljanci, dolgi vasi.

JUGOSLOVANSKI UMETNIKI V SEVERNI AMERIKI

Nedavno so v Cincinnati Art Museum v Cincinnatiju odprli I. mednarodno razstavo grafike. Ta prireditev je izbor iz ljubljanske mednarodne razstave grafike, prirejene lani v Moderni galeriji. Naše razstavo si je ogledal ravnatelj Grafične zbirke navedenega muzeja in je dogovorno s posameznimi umetniki sestavil izbor, ki je sedaj na vpogled javnosti v Cincinnatiju.

Ljubljanska prireditev je imela 704 grafične liste v vseh mogočih tehnikah. Zastopanih je bilo 23 držav, umetnikov pa se je udeležilo 158. V ameriškem izboru je ostalo samo 84 listov v raznih tehnikah, zastopanih je 18 držav in Pariška šola. Razstavlja skupaj 77 umetnikov. Izbor je izvršil ravnatelj Gustave v. Groschwitz.

Posamezne države so zelo neenakomerno predstavljene. Avstrijo zastopa edini Werner Berg z enim listom, Belgijo 3 umetniki, med njimi nagrajeni J. Jacques de Grave. Iz Bolgarije so grafiki Petrov, Staikov in Zahariev. Češkoslovaško predstavljata 2 litografiji (partizanska motiva) Vincenca Hložnika in en star list Jar. Stretti-Zamponija. Danska ima en list, Finsko prikazujejo barvni lesorezi, ki so jih ustvarili Hervo, Kivliarju in Vikainen (dobil v Ljubljani nagrado). Med Italijani sta tudi oba tržaška Slovenca, Avgust Černigoj in Lojze Spacal, ki je tudi bil pri nas nagrajen. Zastopan je en sam Japonec (Juničiro Sekino). Dva umetnika zastopata Južno Afriko, eden Kanado. Iz Nizozemske so 4 umetniki: H. Disberg, M. C. Escher, G. Romijn, in T. Wegner. Iz Poljske je jedkanica Andrzeja Rudzinskega »Čebelar«, ki je bila pri nas nagrajena. Romunijo predstavljajo 3 umetniki: G. Naum, J. A. Steriadi in B. G. Szabo. Iz Švice so samo štirje razstavljalci: S. Brignoni, H. Fischer, Aldo Patocchi in Fritz Pauli, ki je dobil v Ljubljani tretjo nagrado. Turško grafiko prikazujejo 3 avtorji, iz Velike Britanije je 6 umetnikov, iz Zahodne Nemčije pa dva: nagrajeni Carl-Heinz Kliemann in naš stari znanec Otto Pankok (z lesorezom »V Makedoniji«), ZDA predstavljajo 4 avtorji: Antonio Frasconi, s prvo nagrado v Ljubljani nagrajeni Armin Landeck, Leona Pierce in Lynd Ward.

Med člani Ecole de Paris so zastopani tudi Johnny Friedlander, ki je prejel nagrado v Ljubljani, Hans Hartung, Stanley W. Hayter, Kaiko Moti, Kostia Terechkovitch in Zao Wou Ki. Z enim listom, kakor večina razstavljalcev, pa je zastopan tudi naš rojak, slovenski Parižan, Veno Pilon.

Jugoslavijo zastopa 11 umetnikov, izmed teh je 7 Slovencev. To so: Riko Debenjak, Božidar Jakac, Tone Kralj, Miha Maleš, France Mihelič, Marijan Pogačnik in Marij Pregelj. Vsak izmed njih ima po en list, samo Debenjak dva, in sicer »Čolni v Savudriji« ter »Mrtvaški ples«.

Razen navedenih so zastopani še naslednji jugoslovanski umetniki, vsak z enim listom: Albert Kinert, Zlatko Prica, Josip Restek in Vilko Selan-Gliha. Od Jugoslovanov je reproduciran v katalogu barvni lesorez »Čolni v Savudriji«. — Druge reprodukcije predstavljajo Frasconijev barvni lesorez »Ribji trg v Fultonu«, Bena Nicholsona suho iglo »San Gimignano«, O. Pankokov lesorez »V Makedoniji«, Vasila Zaharijeva »Nabiralki jagod« ter turškega grafika Ali T. Germana »Kompozicija II«, linorez. Na ovoju kataloga je objavljena reprodukcija Fischerjeve »Ribe iz globine«.

Razstava bo v Cincinnatiju odprta do 9. aprila, nato pa bo potovala po raznih umetnostnih galerijah in muzejih Združenih držav. V uvodu piše Groschwitz zelo laskavo o ljubljanski razstavi, navaja, kdo je dobil nagrade, piše o posameznih umetnikih in končno pohvali imenitni ljubljanski katalog razstave. O Ljubljani sami pa pravi, da je mesto, ki ga je lahko brez truda doseči iz Züricha, Monakovega in Benetk, središče mednarodnega turizma in pokrajine, ki je res vredna slovesa nenavadne lepote. Pravi, da je šele nedavno izvedel, da je v Cincinnatiju naseljenih mnogo Jugoslovanov in še več v Clevelandu, kakor tudi, da ima radijska postaja v Cincinnatiju lepo založeno ploščo za oddajanje jugoslovanske glasbe. Nedavno je tudi tam jugoslovanska folklorna skupina »Tanec« imela izredno navdušeno sprejeto gostovanje.

Potovanje te razstave po Združenih državah bo organizirala ameriška Federation of Arts. Omejeni obseg razstave je povzročilo pomanjkanje zadostnih prostorov in težave s pridobivanjem listov, ker je bilo treba vabiti vsakega avtorja posebej. Ljubljanska razstava, ki je združila toliko grafičnih del in je bila brez sleherne propagandne primesi, je vredna obče pozornosti zaradi pospeševanja vzajemnega mednarodnega spoznavanja grafičnih ustvarjalcev vsega sveta in kot plemenita tekma za lepe nagrade.

Kakor je iz navedenega videti, se že kažejo blagodejne posledice ljubljanske I. mednarodne grafične razstave. Cela vrsta naših domačih umetnikov se je mogla predstaviti najširši javnosti Severne Amerike in tako tudi na ta kontinent ponesti sloves jugoslovanske upodabljajoče umetnosti, ki si neprestano in zmerom uspešneje utira pot v tujino.

K. D.

Nogomet v sindikate in šole

Niso še dobro zamrli odmevi razprav na redni skupščini Nogometne zveze Slovenije, ko so se nadvse neumorni funkcionarji ljubljanske nogometne podzveze sestali in začeli pripravljati zelo pomemben načrt za razširitev nogometa med delavsko in šolsko mladino.

Druga redna seja upravnega odbora te podzveze nam daje slutiti, da ima NPL zelo dobro politiko svojega dela, kar je dokazala v nekaterih primerih tudi doslej.

Kakšen je torej ta »bojni« načrt? Doseči resnično množičnost v nogometnem športu, približati se slehernemu podjetju, tovarni in ustanovi in prav tako zainteresirati za ta šport tudi srednješolsko mladino. Kako naj, bi to storili, si pač ni treba beliti glave. Marsikdo se namreč še spominja precej dobro organiziranega sindikalnega tekmovanja nogometnih enajstoric, ki smo ga zasledili pred nekaj leti v Ljubljani in tudi drugod. Zanimanje za nogomet je bilo tedaj precejšnje in tedanji fizkulturni referenti so imeli v tem razdobju precej dela. Vsaka sindikalna podružnica je imela za telesnovzgojne namene poseben fond in mnogokje smo zasledili kompletne opreme za nogometaše, ki pa niso ležale po omarah, ampak so jih člani sindikata precej uporabljali.

Življenje na telesnovzgojnem področju — kjer je bilo mnogo nogometnih, namiznoteniških, odbojkarskih in drugih aktivov — pa je zamrlo in treba ga je znova oživeti.

Načrt nogometne podzveze Ljubljana je jasen: od konca aprila dalje bo organizirala redna tekmovanja sindikalnih in srednješolskih enajstoric, vse po pravem tekmovalnem sistemu dvokrožno spomladi in jeseni. V tem tekmovanju bo imelo pravico nastopa vsako moštvo, ki se bo do 15. aprila prijavilo s potrebnim seznamom igralcev in njihovimi osebnimi podatki. Seveda bodo tekmovanja ločena za sindikalne aktive in za šolske aktive. Pri teh bodo lahko sodelovala tudi mladinska moštva sindikatov (n. pr. vajenci), ki pač ne morejo meriti svojih sil s starejšimi igralci.

Nogometna podzveza Ljubljana pa je šla v svojem stremljenju še dalje: v teh moštvih ne bodo imeli pravice nastopanja oni igralci, ki so že redno registrirani in igrajo v nogometnih klubih. Na ta način bo množičnost resnično zagotovljena, zanimanje za tekme pa bo vsekakor večje, kot bi bilo sicer, če bi igrali v enajstoricah registrirani nogometaši.

Jasno je, da ne bodo ta tekmovanja le v Ljubljani, temveč na področju ljubljanskega, kočevskega in novomeškega okraja, kamor sega delovno področje NPL. Ne dvomimo, da se pozivu ljubljanske nogometne podzveze — ki je s tem prva začela reševati vprašanje množičnosti v nogometu na ta način — ne bi odzvali sindikalni ter šolski aktivi in prijavili svoja moštva v tekmovanje. To tembolj, ker vemo, da je za slična tekmovanja vladalo nekoč precejšnje zanimanje.

S tem v zvezi pa bodo morala tej akciji priskočiti na pomoč podjetja in šolska vodstva, zlasti pa občinski in okrajni odbori, da bi lahko zgradili vsaj zasilna nogometna igrišča ali pa nekatera opuščena — kot nekdanje Primorje ob Titovi cesti, Panonijo ob Večni poti, igrišče pri Litostroju in še druga — obnovili. To bi se dalo storiti z malenkostnimi stroški in je prav sedaj, ko so na delu mladinske brigade, za to najugodnejši trenutek.

Pomembni korak ljubljanske nogometne podzveze lahko pričakujemo med uspehe dosedanjih skupščin Športne zveze in Nogometne zveze Slovenije in ostalih organizacij, ki so si zadale za osnovno nalogo načelo množičnosti in sodelovanja širokih plasti ljudi v športu in športnih organizacijah.

Verjetno bomo lahko kmalu zabeležili slične pojave tudi pri ostalih športnih organizacijah pod geslom »šport v sindikate, šole in med delavsko mladino«! T.

Brzojavke

● **AMSTERDAM, 2. apr. (Reuter). V prekinjenih partijah iz prejšnjih kol sta Smislov in Spaski remizirala s Petrosjanom. Po IV. kolu vodi Smislov s tremi točkami pred Gellerjem, Keresom, Bronsteinom 2,5, Pannom, Filipom in Spaskim 2, Szabom 1,5, Pilnikom in Petrosjanom 1 točko.**

● **LAUSANNE, 2. apr. (Tanjug). — V prijateljski nogometni tekmi je Crvena zvezda premagala čilsko moštvo Green Cross s 4:1 (3:0).**

● **BEOGRAD, 2. apr. — Na skupščini Planinske zveze Srbije so razpravljali o bivakih. Ugotovili so, da so le-ti potrebni predvsem pod vrhovi, ki so često cilj planinskih odprav. Sklenili so, da bodo čimprej postavili potrebne bivake.**

● **ČAČAK, 2. apr. — Na tekmi med skopskim Metalcem in domačim Borcem so bili prizori kakor v »western-filmih: pretepi, pobegi, streli — manjkal je samo še običajni »happy end«. V glavnih vlogah so sodelovali: gledalci, kamni in revolver. Neprizadeti so vsekakor mnenja, da bi se taki prizori morali za zaključek odigrati v sodnijski dvorani.**

● **JESENICE, 2. apr. — Za zaključek smučarske sezone bo Gorenjska smučarska podzveza priredila 22. aprila tradicionalni »Triglavski smuk«. Razen domačih smučarjev bodo nastopili tudi predstavniki Avstrije, Švice, Italije, Francije in Nemčije.**

● **LUKAČ (Slavonija). 2. aprila. — Starši učencev in dijakov v slavonskih mestih so zahtevali, da se osnujejo rokometna moštva za njihove otroke. Ta primer kaže, kako lahko starši na lastno pobudo pomagajo v razvoju športa med srednješolsko mladino.**

● **BREMEN, 2. apr. (Tanjug). — V prijateljski nogometni tekmi je domači Werder premagal zagrebški Dinamo z rezultatom 3:1 (2:0).**

● **ZAGREB, 2. apr. — V prvenstveni tekmi zvezne ženske lige v malem rokometu je Lokomotiva premagala mariborski Branik z 8:0. Odlično je sodil Snoj.**

*

Montrre, 2. apr. (AFP). — Na mednarodnem turnirju v hokeju na kotalkah v Montrreju je moštvo »Nove Gorice« izgubilo z italijanskim z rezultatom 0:14, s Španijo pa z 0:8 in je sedaj na osmem — zadnjem mestu na lestvici.

OBČNI ZBOR TRBOVELJSKEGA ŠD RUDAR

VZGOJA ČLANSTVA

osnovna naloga v letošnjem letu. — Nad 40 novih članov — V Trbovljah nujno potrebujejo kopališče — Rekviziti so predragi

Kakor si oddahne človek, ko si slednjič postavi streho nad glavo, prav tako prijetno in obetajoče je na občnem zboru izzvenela ugotovitev predsednika športnega društva Rudar, Milana Kožuha: Najbolj neugibni vnanji materialni pogoji so sedaj po desetih letih dela društvu zagotovljeni do te mere, da bomo lahko letos malone vse svoje delovanje posvetili vzgoji članstva, vzgoji človeka, vzgoji socialističnega športnika.

Iz obširnega poročila društvenega tajnika Toneta Kočarja na občnem zboru, ki so se ga razen več kot 500 članov udeležili tudi zastopniki drugih organizacij, posnemamo, da je bilo lansko leto delo Rudarja zadovoljivo, v nekaterih sekcijah celo prav dobro.

ZADOVOLJIV PORAST ČLANSTVA

V društvu, ki šteje sedaj 1185 članov, je lani vstopilo 406 novih članov in članic. Z novim članstvom so se posebno pomnožile nogometna, rokometna, šahovska in kegljaška sekcija. Z izjemo atletske in boksarske sekcije so vse ostale sekcije zadovoljivo opravljale svoje vzgojno delo, tako športno kot tudi družbeno-politično. Posebno prizadevne so bile nogometna, košarkarska, rokometna in šahovska sekcija, ki so v tekmovanjih doma in drugod prinesle društvu marsikatero lepo zmago. Vse sekcije so imele lani 396 nastopov, med temi nogometna 155 in šahovska 61. Navzlic dobri volji se delo v kolesarski in plavalni sekciji ni moglo širše razmahniti, ker obema manjka nekaj osnovnih pogojev. Plavalci še nimajo v Trbovljah bazena in hodijo vadit in gostovat drugam, kolesarjem pa manjkajo dirkalna kolesa in rezervni deli. Vendar pa bodo kolesarji letos poskusili napraviti svojo sekcijo kar najbolj množično ter bodo gojili zato zlasti turistično kolesarjenje.

MALOMAREN ODNOS

Rudar, ki ima med svojim članstvom skoraj 600 rudarjev in delavcev, je torej svojo vzgojno nalogo lani, čeprav je bilo treba še graditi in marsikaj izpolnjevati, skušal izpolniti v kar največji meri. Več navzočih pa je v razpravi poudarilo, da je Rudar užival več kot minimalno podporo Športne zveze Slovenije, ki niti na desetletnico društva ni poslala svojega zastopnika. V zvezi s tem so ugotavljali, da je neogibno, da v prihodnje naši najvišji športni forumi posvečajo čim več pomoči zlasti športnim društvom v manjših središčih in ne ostajajo le v večjih mestih ali pa se bavijo z načelnimi vprašanji.

PEREČ PROBLEM — VADITELJSKI KADER

Skoraj v vseh društvih je eno izmed najbolj perečih vprašanj vprašanje vaditeljskega kadra. Društva si sicer pomagajo z domačimi vaditelji in trenerji, vendar pa o tej poti ni moč doseči tistih uspehov, kot bi jih ob članstvu s tolikšno dobro voljo lahko dosegli, če bi športna društva v delavskih središčih imela vsaj minimalno število telesnovzgojnih učiteljev. Na občnem zboru je nad vse razveseljivo vplivalo sporočilo, da sta Rudar in TVD »Partizan« sklenila tesneje sodelovati, tako da bo številno članstvo obeh društev moglo v večji meri uporabljati športne objekte in naprave obeh društev. »Partizanovi« člani lahkoatletsko stezo na Rudarjevem stadionu, medtem ko bodo začeli člani Rudarja številneje obiskovati Partizanovo telovadnico, zavedajoč se, da je prav telovadba osnova za vse druge športne panoge.

Ko so razpravljali o športu v Trbovljah na splošno, so se mnogi člani z obžalovanjem ustavili ob kritičnem vprašanju, ki ne samo športno, ampak splošno higienično hudo tare Trbovlje. Še vedno namreč ni dograjeno javno kopališče z bazeni, kjer bi tisoči delovnih ljudi v Trbovljah dobili edino priložnost kopanja v štirih poletnih mesecih. Tista dva tedna na morju, ki jih zmore nekaj sto Trboveljčanov, še ne pomeni rešitve. Zatorej je več kot skupna dolžnost, da se prav vsi delovni kolektivi zavzemajo za to, da bo kopališče do junija dograjeno. Rudar, »Partizan« in občina so doslej storili več kot je bilo mogoče. Nepopravljiva škoda pa bi bila, če bi letos s skupnimi močmi nemudoma ne rešili trga hudo akutnega in nenormalnega stanja, ko tako velik delavski revir — kot so Trbovlje — nima javnega kopališča.

Potem ko so sprejeli sklepe za prihodnje delo, so člani izvolili nov upravni odbor društva na čelu s predsednikom Francem Nagličem. (Z)

NAŠI RAZGOVORI

Vsak dan šest ur v telovadnici

Kadar se spomnim mladega Ivana Trugarja, tega najbolj obetajočega telovadca TVD »Partizana« v Trbovljah, me prevzame hipoma dvoje vtisov: sikajoči plameni, s katerimi Trugar dan za dnem v Strojni tovarni vari kovino, pa njegov notranji mir in hladna eleganca, ko se požene na drog ali bradljo.

Ko me je ta dan obiskal, mu je bilo malo nerodno, da si nisva mogla seči v roke: »Vražja smola! Tik pred dvobojem s telovadno vrsto Hrvatske v Varaždinu mi je počila roka v zapestju. V naši vrsti bi moral nastopiti kot prvi. Namesto v Varaždin in potlej še v Šoštanj, pojdem zdaj s temle mavcem domov . . .«

Potlej molčiva oba, kakor da je bil sedel med naju tuji gost, ki nama ne da do besede. Če bi mu ne bilo nerodno, bi mu verjetno začele drseti solze po licih, kakor so mu drsele lani na Bledu, ko mu je spodletelo na konju in se je v skrajnem naporu še rešil na četrto mesto državne mladinske vrste.

Od sile mu je težko. Zaradi sebe in zaradi svojega vaditelja, mednarodnega telovadca in sodnika Mirka Bizjaka, ki je poleti 1953 med stotinami mladih odkril v Mozirju mladega Trugarja, ga privabil v Trbovlje, odkoder že po dveh letih nezadržno stopa v vrsto naših najboljših telovadcev.

Zadržano in počasi se nama razpleta preprosta zgodba. Iz Idrije je številno Trugarjevo družino zaneslo na Osojnik pri Ptuju. V zadrugi so takrat začeli urejati znano breskovo plantažo, ki zdaj že nekaj let daje toliko žlahtnega sadja. Tu se je Trugar še kot fante, ki je z očetom kopal jame in sadil breskve, prvič srečal s telovadbo. Mišo Drobina je v ptujskem »Partizanu« začel vžigati v tej mladi krvi in mladih mišicah prve iskre, ki so se prek Mozirja razvnele v Trbovljah v Trugarju s tolikšno silo, da razen svojega dela v Strojni tovarni in telovadnice v »Partizanu« ta 19-letnik ničesar ne počne. Še pozno zvečer, ko se po deseti ali enajsti vrača po petih, šestih urah iz telovadnice v internat Kovinarske šole, si ne da miru. Še dve, tri stoje sredi sobe, za kondicijo — si misli. No, tako je tudi šla roka ta večer, pa lepo upanje na najvišje mesto v dvoboju v Varaždinu.

V dveh letih se je Trugar presenetljivo vzpel med najboljše telovadce. Na izbirnih tekmah za sestavo mladinske vrste v Ljubljani je dosegel drugo mesto, enako mesto pa tudi v dvoboju mladinskih vrst Vojvodine in Slovenije. Na zletu »Partizana« v Celju si je pridobil pravico nastopa na državnem prvenstvu, nato pa je v Nišu v mladinski vrsti odnesel naj-

Ivan Trugar v tovarni (desno) in na bradlji (zgoraj) pri enoročni raznožni stoji

boljšo oceno in prvo mesto. Letos pa je v tekmovanju za sestavo slovenske članske vrste za dvoboj s Hrvatsko dosegel prvo mesto. Presenetljiv je vzpon, pravijo strokovnjaki telesne vzgoje, ki mlademu Trugarju obetajo kaj kmalu stopnjo mednarodnega telovadca na orodju.

Prav tako presenetljiva in na meji prikupna pa je tudi Trugarjeva skromnost, vdanost in treznost. »Ne pijem, ne kadim. Rad smučam in plavam. To je vse . . .« se spet zamisli Trugar in stiska svojo roko v mavcu pod sivi hubertus.

»No, do konca aprila se bova z roko spet pobrala na Osojniku,« si skorajda grenko oddahne mladi Trugar.

Francè Geržetj

PISMO IZ FRANCIJE

Uspelo nadaljevanje

V naslednjih dveh tekmah na turneji po Franciji je AŠK Olimpija premagala »Le Mans« s 55:35, »Selekcijo Chartreuse« pa s 53:39

Ste že kdaj slišali za Le Mans, mesto tako veliko kot naša Ljubljana 200 km jugozahodno od Pariza. Če zasledujete športne dogodke, vam je gotovo ostalo v spominu, da je bila lani na znani avtomobilski stezi v okolici Le Mansa največja nesreča v zgodovini avtomobilskih dirk. V tem mestu so košarkarji AŠK Olimpije odigrali svojo četrto tekmo na gostovanju po Franciji in dosegli tretjo zmago: 55:35 (30:18). Nasprotnik — izbrano moštvo pokrajine Sarthe — je bil slabši kot dosedanji nasprotniki. Tako je AŠK Olimpija kljub počasnejši in ne tako lepi igri — igralcem se je že poznala utrujenost s prejšnjih tekem — z lahkoto zmagal z visokim rezultatom.

Najuspešnejši je bil tokrat Škrjanc s 15 koši, medtem ko je Kristančič igral le 7 minut in dosegel 11 košev. Prireditelj — železničarski klub »Le Mans« — je morda podcenjeval ljubljanske košarkarje, saj so nekateri francoski igralci igrali razen tekme z AŠK tudi v predtekmi. Kot na vseh dosedanjih tekmah se je igralo v dvorani, ki pa je bila prostornejša in lepša od ostalih v Orleansu, Boulognu in Parizu. To športno društvo ima za svoje člane na razpolago razen dvorane za zimske športe še izredno urejen stadion s številnimi igrišči za košarko, nogomet, rugby, mali rokomet, odbojko, tenis, atletsko stezo itd.

TEKMA DANES ALI VČERAJ?

Omenim naj še eno zanimivost: tekma se je začela ob 23.30 uri in končala zjutraj okrog 1. ure; tako da je poročevalcu kar uganka, kateri datum napisati: 24. ali 25. marec. Čeprav je bil začetek večine dosedanjih tekem okoli 21. ure, pa smo bili tokrat s pozno uro začudeni in kar nezadovoljni, kar nas je drugi dan čakala vožnja in tekma v Chartreusen. Še zanimiveje pa je, da so ob enih po naši tekmi začeli pripravljati igrišče za tenis. Ob sobotah športniki v Franciji menda sploh ne spe.

NAJTEŽJA TEKMA

V Chartreusen nas je nepričakovano čakala doslej najtežja tekma na gostovanju po Franciji. Ne toliko zaradi nasprotnika — okrepljeno moštvo Chartreuse, ki igra v tretji ligi, imenovani »honeur«. Že v Orleansu so nam rekli, da igrajo v Chartreusen dobro košarko. Toda, kako smo bili začudeni, ko smo ugotovili na igrišču, da igramo proti ameriškemu vojaškemu moštvu »okrepljenemu« s štirimi francoskimi igralci pod formulo »Selekcija Chartreusea«. V tej selekciji so začeli igro trije črnci in dva belca iz ZDA.

SREČANJE S ČRNCI

Morda je bil vtis tolikšen — čeprav je ta mešanica igrala sijajno, posebno na oko — ker so sprva Amerikanci lahko delali, kar so hoteli. Prireditelji so nam sporočili, da so to igralci ameriškega moštva »Sabre«, drugega najboljšega v Evropi, kar pa se je kasneje izkazalo za ne docela točno. Posebno nevaren je bil črnec Everett, ki je metal iz skoka kar z out-črte in z gotovostjo dosegel koš za košem. Tudi ostali črnci Boykins, Harmon in Pettit so pokazali neverjetno spretnost in hitrost. K sreči so se zadovoljili z lepo igro, ki pa ni bila tako učinkovita, in ljubljanskim košarkarjem se je do konca prvega polčasa s koši Kristančiča, Pavloviča in Bajca posrečilo znižati razliko na 22:26.

»VSE ALI NIČ«

V drugem polčasu je postala igra še hitrejša zanimivejša in razburljivejša. Ljubljančani so igrali na »vse ali nič«. Naša petorka je zaigrala še bolje, ko je vstopil v igro Kapelj, in ko smo začeli igrati z dvema napadalcema pod košem, ki sta zares sijajno opravila svoj posel pod košem in priborila precej odbitih žog v borbi z visokim Amerikancem Boykinsom. S hitrimi protinapadi so igralci AŠK Olimpije odkrili nasprotnikovo »Ahilovo peto«. Razen tega je v obrambi Kandus prisilil najnevarnejšega nasprotnika, Everetta k manj učinkoviti igri. V drugi polovici je le-ta dosegel samo še 2 koša. Deseta minuta je bila odločilna. Potem ko sta se moštvi neprestano menjali v vodstvu, je uspelo Kristančiču z 8 zaporednimi koši doseči vodstvo 36:30 za AŠK. Menda so se Ljubljančani na dosedanjih tekmah naučili, kako je treba obdržati vodstvo, saj se »Selekciji Chartreusea« kljub vsem naporom ni posrečilo niti ogroziti zmage jugoslovanskim košarkarjem. Njihov tehnični vodja — tudi Amerikanec — je zato v zadnjih treh minutah postavil vse štiri Francoze v igro, ki pa seveda tudi niso mogli napraviti ničesar. Končni izid 53:39 za AŠK Olimpijo.

LEKCIJA SKUPNE IGRE

Tako se je končala ta tekma z lepo zmago ljubljanskih študentov. Brez pretiravanja je lahko trditi, da so bili povsem enakovreden nasprotnik v sistemu igre Amerikancem, v drugem polčasu pa so jih v vsem prekosili. »Chartreuse« je imel sicer odlične posameznike, zato pa so jim naši igralci dali lekcijo skupne igre. Tekma je bila vseskozi razburljiva, pa tudi tehnično zadovoljiva, čeprav so Amerikanci vnesli v igro precejšnjo dozo grobosti. Na vsak način je torej zaslužila nekaj več vrstic.

Po tej tekmi imajo ljubljanski košarkarji dan odmora, nato pa igrajo na jugu Francije v Villeneuve sur Lot s tamkajšnjim klubom »Avion Villeneuve«, okrepljenim z nekaterimi igralci iz Toulousa in drugih okoliških mest.

DOBRO MNENJE

Na povratku skozi Orleans smo izrabili priložnost in vprašali mednarodnega košarkarskega sodnika — Pierra Minoufleta iz Orleansa — kaj meni o igri jugoslovanskih košarkarjev. Minouflet — 4. aprila sodi tekmo Belgija:Italija — je imel za AŠK polno hvale, ki ni bila samo priznanje gostitelja. Razen tega je izrazil tudi željo, da bi sodil kmalu tudi jugoslovanskim košarkarjem.

Stane Fugina

NOGOMETNI MLADINSKI TURNIR FIFA

Remi s Poljsko

Budimpešta, 2. apr. (Tanjug). — Na budimpeštanskem stadionu »Kinizsi« je naša mladinska reprezentanca odigrala s poljskimi mladinci tretjo in zadnjo tekmo na IX. mladinskem prvenstvu FIFA. Tekma je bila končana neodločeno 1:1 (0:0). Sodil je madžarski sodnik Zolt.

Naši mladinci so bili v prvem polčasu nekoliko boljši od Poljakov, vendar samo do šestnajsterca. Razen zamujenih priložnosti je napadalna vrsta večkrat izvedla tudi zelo lepe in premišljene akcije.

V drugem polčasu so naši nadaljevali kombinatorno igro, vendar so bili poljski mladinci hitrejši in v napadu nevarnejši. V 74. minuti se je levi zvezi Poljaku Hogsaku posrečilo v oddaljenosti 4 metrov od vrat, s hrbtom obrnjenim proti vratom, suniti žogo prek glave, ki je na splošno presenečenje obtičala v mreži. Naš napad je imel še več zelo zrelih priložnosti za dosego gola. Edini gol pa je naša reprezentanca dosegla šele v zadnji minuti igre, ko se je levemu krilcu Galiću posrečilo iz gneče in oddaljenosti dveh do treh metrov od vrat izenačiti rezultat. Kmalu za tem je bila tekma končana.

Doživetje na Mauriciusu

22 ROMAN

MANNING O'BRINE

»Ali ste našli kaj zanimivega v kovčku?« sem vprašal.

»Samo kratek žepni adresar,« je odgovoril višji stražnik.

»Kaj, adresar?« sem dejal na videz začudeno, vtem ko so moji prsti počasi odlepljali obliž. »Zelo zanimivo. To bi nas utegnilo privesti na pravo sled. Ali je zabeležen naslov koga, ki ga poznam?«

»Obžalujem, gospod, toda tega vam ne morem povedati. Vprašati boste morali našega upravnika.«

»Že prav. Razumem vas.«

Vstal sem in stopil k vratom. Pod obližem je ležalo nekaj štirioglatega, nekaj majhnega, čvrsto zavitega v tenak papir. Pri vratih sem se obrnil, ko da sem nenadoma opazil svojo pozabljivost.

»Oprostite, malo je manjkalo, da nisem odnesel lasulje. Upam, da je nekaj let še ne bom potreboval.«

Vrgel sem lasuljo višjemu stražniku. Ujel jo je in se široko zasmejal.

»Lahko noč,« sem rekel.

»Lahko noč, gospod!«

Odšel sem v svojo sobo, zaklenil vrata za seboj in pogledal, kaj sem bil našel. Bila je kontakt-kopija nekega posnetka z majhno kamero, ‚Leico' ali ‚Kontaxom'. Pazljivo sem si ga ogledal. Skupina ljudi v uniformah. Uniforma se mi je zdela znana, toda to je bilo vse, kar sem mogel videti na fotografiji. Sicer pa ne bo težko povečati jo toliko, da bo vse jasno vidno.

To sem hotel storiti takoj zjutraj. Slekel sem suknjič in sezul čevlje, potem pa sem se zleknil na posteljo. Bil sem preveč utrujen, da bi se bil popolnoma slekel. Zazehal sem, se odel in hipoma zaspal.

13

René je prišel okrog enajstih. Pravkar sem bil poobedoval. Vrgel mi je časnik, sedel in naročil kavo.

»Ta časnik sem kupil spotoma v mestu,« je rekel. »Drugi časniki še niso izšli. Poglej na tretjo stran.«

Na Mauriciusu izhajajo trije dnevniki. To je bil »Avance«, najnaprednejši časnik na otoku. Na tretji strani sem prebral čez pet stolpcev velike naslove in podnaslove v francoskem jeziku:

ZNANI NOVINAR IN BOREC GIBANJA ZAPLETEN V SENZACIONALNE UBOJE

Bitka v restavraciji po uboju!

»Gospod Michael Kelly, tuji novinar, ki se mudi na počitnicah na Mauriciusu, je sinoči pomagal policiji pojasniti tri uboje, storjene v štiriindvajsetih urah. S pomočjo gospoda Renéja Poissona je, našel dva človeka, osumljena, da sta ubila Južnoafričana Douglasa Switzerja, stanujočega na Point Denisu, ter gospodično Lisetto Gabriel in Manuela Dupréja, stanujoč skupaj na Bulvarju Igon v Port Louisu. V spopadu je bil en zločinec ubit, dvema pa se je posrečilo pobegniti. Ubit je bil George Culot iz Diega Suaresa na Madagaskarju, toda policija noče objaviti podatkov o tem, v kakšni zvezi je ubiti s tem dogodkom . . .«

Sledila sta kratka opisa pobeglih zločincev in nekaj podatkov o Dupréju, Lisetti in Switzerju. Slednji je bil uslužbenec uvozno-izvozne tvrdke »Diego Garcia«. Na koncu članka je bilo rečeno:

». . . Naši bralci se gotovo spominjajo, da je gospod O'Kelly nedavno objavil v našem časniku članek ‚Nemški agenti v okupirani Evropi', v katerem je opisal nekatere svoje izkušnje iz okupirane Francije.«

Tega članka sem se dobro spominjal. To je bila edina stvar, ki sem jo bil napisal v dveh mesecih, napisal pa sem jo bil samo zato, ker sem bil obljubil simpatičnemu uredniku, da bom ta članek napisal.

»No, in kako se naš ugledni tuji novinar danes počuti?« se je pošalil René, ko sem odložil časnik.

»Ta šala te bo veljala čašo whiskyja,« sem odgovoril srdito. »Le kje je ta novinar zvedel vse to, vražja strela?«

»Mar vprašuje ugledni novinar mene?« je vprašal René porogljivo. »Morda nimamo na našem skromnem otoku Fleet Streeta,* imamo pa svoje vire . . . Sicer pa, ali ne bi hotel slišati še drugih novic?«

»Povej, kar veš.«

»Družabnik družbe ‚Diega Garcia' je gospod Dominique de Montreuil. Njegova žena, gospa Solange de Montreuil pa živi . . .«

». . . Gry-Gry v bližini Sueillaca v okraju Savan,« sem dejal tiho. — »To je pa res zanimivo . . . Kje pa je sedež te družbe?«

»V Ulici Poudrier, za vrhovnim sodiščem. Komaj pet minut od tod.«

»Ali imaš slučajno kakega sorodnika, ki dela tam?«

»Ne,« se je nasmehnil René. »Pač pa se je neka moja sorodnica omožila z bratom nekoga, ki je nekoč delal za to družbo.«

»Upam, da se je medtem poboljšal. Ali je moč kaj izvleči iz njega?«

»Vsekakor. Običajno kosi v restavraciji ‚Fleur Mauricienne'. Za kaj pa gre? Culot je mrtev, druga dva pa bodo kmalu prijeli, tako da je ta zadeva opravljena. Vsaj kar se tiče tebe.«

»Predvsem tistih dveh vzlic vsem naporom policije niso izsledili. Zadeva torej ni končana, dokler še nista pod ključem. Drugič, rad bi vedel nekaj! Vedeti hočem, kakšno je ozadje teh ubojev. Imam občutek, da gre za nekaj velikega. Uboj Georga Culota ni bil naključje. Ubili so ga. da ne bi mogel govoriti. Zelo rad pa bi zvedel, o čem bi bil govoril.«

* Fleet-Street, znana ulica v Londonu, kjer so uredništva skoraj vseh časnikov.

Z OKRAJNE KONFERENCE REZERVNIH OFICIRJEV OKRAJA NOVO MESTO

Skrb za strokovno izobraževanje

naj bo v ospredju dejavnosti organizacij rezervnih oficirjev

Novo mesto, 2. aprila. Včeraj dopoldne je bila v sejni dvorani OLO Novo mesto prva redna letna okrajna konferenca Združenja rezervnih oficirjev, odkar sta se lani jeseni združili organizaciji rezervnih oficirjev črnomeljskega in novomeškega okraja. Med delegati 10 občinskih organizacij ZROJ so se konference udeležili tudi član GO ZROJ Slavko Dražić iz Beograda, narodni heroj Tone Vidmar-Luka, predstavniki novomeške garnizije JLA, vojnega odseka in občinskega komiteja ZKS.

O dosedanjem delu, problemih in načrtih rezervnih oficirjev novomeškega okraja je izčrpno poročal predsednik iniciativnega okrajnega odbora ZROJ Franc Kotnik, delegati pa so razpravljali zlasti o oblikah dela organizacije in nadaljnjega izobraževanja rezervnih oficirjev. Iz prejšnjih pododborov Združenja rezervnih oficirjev so medtem ustanovili 10 občinskih odborov ZROJ, medtem ko je grupa rez. oficirjev iz občine Žužemberk priključena obč. odboru ZROJ Straža-Dol. Toplice. Dobrih 87 odstotkov vseh rezervnih oficirjev v okraju je včlanjenih v organizaciji, v občinah Mokronog, Trebnje, Šentjernej, Kostanjevica-Podbočje in Črnomelj pa so vsi rezervni oficirji člani Združenja. Organizacijo bo moč razširiti še na preostalih 13 odstotkov rezervnih oficirjev v okraju, občinski odbori pa bodo poskrbeli, da bo nekaj redkih posameznikov, izjem, ki so omadeževali lik rezervnega oficirja z raznimi prestopki in kršitvami naših zakonov, izključenih iz vrst ZROJ.

Največ so na okrajni konferenci razpravljali o delu organizacije rez. oficirjev. Čeprav je vsebina dela organizacijam že dolgo jasna, se vsi občinski odbori doslej niso dovolj zavzeli, da bi uresničili nenehno strokovno izpopolnjevanje rezervnih oficirjev. Le odbori v Črnomlju, Metliki in Semiču so predelali lani 12 predpisanih tem, čeprav so tudi ti izpustili iz izobraževanja nekatere oddaljenejše tovariše. Ostali odbori so bili manj delavni, najmanj pa je storila za napredek svojih članov organizacija v Novem mestu, ki ima sicer največ možnosti, da bi bila lahko najboljša. Če so lahko na primer rez. oficirji v Trebnjem imeli uspela strokovna predavanja poleti na delavnik, bi moralo biti zanimanje rez. oficirjev v Novem mestu za predavanja, udeležbo na raznih praktičnih vajah garnizije JLA in podobno veliko večje, kot pa je bilo doslej. Delegati so zato opozorili na večjo disciplino zlasti pri mlajših rez. oficirjih, predvsem pa željo od novega okr. odbora, da bi skupno z občinskimi odbori zagotovil stalnejše in trdnejše stike z aktivnimi oficirji JLA, skrbel za strokovna predavanja, izlete, večjo družabnost v organizaciji in za nenehno sodelovanje in krepitev izvenarmadne vzgoje mladine. **Tg.**

Počastitev 10-letnice mladinskih brigad v Novem mestu

V soboto zvečer je mladina Novega mesta slavnostno proslavila 10-letnico začetka dela mladinskih delovnih brigad z akademijo v Domu JLA, katere so se udeležili tudi predstavniki oblasti, političnih organizacij in prosvetnih ustanov. O delovnih uspehih in pomenu mladinskih delovnih brigad je govoril petkratni brigadir Jože Hartman, za kulturni spored na akademiji pa so poskrbeli dijaki novomeškega učiteljišča in gimnazije. Podobne proslave bodo te dni tudi v ostalih dolenjskih občinah, razen tega pa pripravljajo v okraju sprejem nekdanjih brigadirjev pri predstavnikih ljudske oblasti.

Počastitev desetletnice ustanovitve prvih mladinskih brigad je v novomeškem okraju povezana z delovnimi akcijami mladine, ki bo pri mnogih osnovnih šolah gradila telovadišča in igrišča. Na mostu Otovec—Bubnjarci bodo odkrili spominsko ploščo, posvečeno mladim brigadirjem, ki so obnovili železniško zvezo med Karlovcem in Ljubljano. Desetletnice brigad se bodo s številnimi prireditvami spominjali tudi v »mladinskem mesecu«, ki ga organizira mladina novomeškega okraja od 25. maja do 25. junija.

Občinski seminarji za voditelje mladinskih organizacij na Dolenjskem

V občinah Žužemberk, Trebnje, Črnomelj, Mirna, Mokronog, Semič in Metlika so občinski komiteji LMS s pomočjo okrajnega komiteja LMS in predavateljev-članov OK ZKS organizirali v preteklih tednih eno- in dvodnevne seminarje za predsednike in člane sekretariatov mladinskih organizacij. Na razširjenih seminarjih obravnavajo zlasti vprašanje s področja nove gospodarske politike, vloge organizacij LMS v družbenem razvoju in notranje delo osnovnih mladinskih organizacij. Zelo dobro sta uspela seminarja v Žužemberku in Trebnjem, kjer sta tudi občinska ljudska odbora gmotno podprla mladino pri njenem delu. V Novem mestu, Šentjerneju, Kostanjevici-Podbočju in Straži bodo taki seminarji prihodnje dni. V Suhi krajini so v zadnjem času obnovili več mladinskih organizacij, o vzpostavitvi novih organizacij LMS pa razpravljajo mladinska vodstva tudi v ostalih krajih novomeškega okraja.

Samo do 5. aprila

je še čas, da se vpišete v članstvo PREŠERNOVE DRUŽBE za leto 1957. — Člane vpisujejo vsi poverjeniki, knjigarne in podružnice »Slovenskega poročevalca« in »Ljudske pravice«. — Članarino plačujete lahko v obrokih in mora biti poravnana najkasneje do 5. junija 1956.

Podjetje »Javor« bo imelo nove prostore

Tovarna vezanih plošč in furnirja »Javor« z obratoma v Pivki in Prestranku je nedvomno največje podjetje v občini Pivka. Ker poslopje tovarne ni več ustrezalo, se je vodstvo odločilo, da bo rekonstruiralo glavno obratno poslopje v Pivki. Predvideno je, da ga bodo opremili z novimi stroji, kar bo povečalo kapaciteto tovarne za skoraj 80 odstotkov.

Že v začetku junija lanskega leta so začeli podirati del glavnega obratnega polopja. Tovarna si je prizadevala, da bi produkcije ob gradnji ne skrčila, ker je del gospodarskih podjetij vezan na njene proizvode. Do konca leta 1955 so končali gradbena dela na polovici glavnega obratnega poslopja. Obrat bo imel sodobne garderobe in sanitarne prostore z ambulanto za prvo pomoč. Prizidek je že zgrajen.

Predvidena je še gradnja druge polovice hale. Pozneje pa bo treba obrat postopoma skoraj v celoti preseliti v novo zgrajene prostore, ki so sicer še v surovem stanju.

Proračunska vsota gradbenih del znaša okrog 80 milijonov dinarjev. Predvidene pa so še investicije za obrtniška dela.

Podjetje »Javor« se je odločilo adaptirati svoj obrat tudi v Prestranku. V načrtu pa ima še gradnjo nove kotlarne v Pivki ter namakalne bazene za hlodovino v Prestranku. Zaradi stanovanjske stiske misli pa tudi na gradnjo blokov za delavce.

Ing. Ž. L.

MARIBORSKE VESTI

DEŽURNA LEKARNA

Torek, dne 3. aprila: lekarna »Studenci«, Gorkega ulica 18.
Četrtek, dne 4. aprila: lekarna »Center«, Gosposka ulica 12.

KINO

PARTIZAN: Ameriški film: »Z vragom so trije«.
UDARNIK: Ameriški barvni film: »Lepotica za milijon dolarjev«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Torek, 3. aprila ob 19.30: Polič: »Deseti brat«. Red LMS 1.
Sreda, 4. aprila ob 19.30: Auber: »Fra Diavolo«. Red C.

Rodile so: Marija Sušek, 30 let, gospodinja, Št. Vid — Radivoja; Ana Pučnik, 21 let, šivilja, Gaj — Antona; Marija Bezjak, 33 let, gospodinja — Joža; Marija Tement, 31 let, gospodinja — Bena; Jožica Frank, 25 let, vlagalka — Bojana; Zofija Siranko, 24 let, trg. pomočnica — Bojana; Hermina Černej, 26 let, delavka — Dušana; Vida Struci, 34 let, gospodinja — Viljemko; Ivanka Novak, 23 let, pletilka, Hotinja vas — Lidijo; Inka Slamnjak, 27 let, nameščenka — Ireno; Antonija Korošec, 25 let, gospodinja, Dobrenje — Sonjo; Marija Repina, 23 let, gospodinja, Pernica — Nado.

Umrli so: Ivan Držan, 73 let, vrtnar v pok.; Eliza Waukmüller, 49 let, gospodinja; Antonija Kuzmin, 74 let, gospodinja; Franc Marušič, 68 let, upokojenec; Herman Cerako, 42 let, pečar; Alojzija Kotnik, 71 let, gospodinja; Jožef Munda, 62 let, upokojenec; Matilda Žmak, 77 let, posestnica; Jožefa Vahala, 89 let, soc. oskrbovanka; Ivan Kvas, 79 let, upokojenec; Marija Kodrič, 78 let, soc. oskrbovanka; Avgust Matjaž, 32 let, gozdni delavec.

CELJSKE VESTI

CELJSKO GLEDALIŠČE

Torek, 3. aprila ob 20: Puškin-Treves: »Nesmrtni don Juan«. Torkov abonma in izven.
Sreda, 4. aprila ob 19.30: H. Wouk: »Zadeva Caine«. Gostovanje v Vojniku.
Četrtek, 5. aprila ob 15: H. Wouk: »Zadeva Caine«. III. srednješolski abonma.
Petek, 5. aprila ob 15: H. Wouk: »Zadeva Caine«. IV. srednješolski abonma.
Sobota, 7. aprila ob 20: A. Marodić: »Na dnu kelihov«. Izven. Gostovanje Gledališča Slovenskega Primorja Koper.
Nedelja, 8. aprila ob 15: Mario Držić: »Boter Andraž«. Izven;
ob 20: Vasja Ocvirk: »Srečno, ljudje!« Izven. Gostovanje Gledališča Slovenskega Primorja Koper.

KINO

»UNION«: Ameriški barvni film: »Beg iz trdnjave«. Predstavi ob 18 in 20
»DOM«: Ameriški barvni film: »Sejn«. Predstavi ob 18.15 in 20.15.

VESTI IZ KRANJA

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE

Torek, 3. aprila ob 16: »Bratovščina Sinjega galeba«. — Predstava za osnovno šolo in gimnazijo Stražišče ter izven. Znižane cene 30 din.
Sreda, 4. aprila ob 16: »Bratovščina Sinjega galeba«. Zaključena predstava za gimnazijo Škofja Loka.
Četrtek, 5. aprila ob 16: »Velika beseda«. Gostovanje na Jesenicah.
Nedelja, 8. aprila ob 10: »Bratovščina Sinjega galeba«. Matineja. Znižane cene 30 din;
ob 16: »Velika beseda«. Izven in za podeželje.

KINO

»STORŽIČ«: Jugosl. film: »Onadva«. Predstave ob 16, 18 in 20. — V glavni vlogi M. Živanović in D. Todić. Danes zadnjikrat. Ob 9.30 in 14 jugoslovanski film: »Barba Žvane«. Vstopnina za mladino enotna 10 din.

Z JESENIC IN OKOLICE

KINO

JESENICE: »RADIO«: Ameriški barvni film: »Neumno dejanje«. Predstavi ob 18 in 20. Danes zadnjikrat.
»PLAVŽ«: Angleški film: »Razdvojena srca«. Predstavi ob 18 in 20. — Danes zadnjikrat.

VESTI IZ TRBOVELJ

KINO

»SVOBODA-CENTER«: Franc. film: »Edvard in Karolina«.

Z BLEDA

KINO

Poljski film: »Zaklad«. Predstava ob 20.

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »UNION«

Italijanski film

»Nesmrtne melodije«

Tednik »Filmske novosti št. 13«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Carla del Poggio. — Prodaja vstopnic od 9.30—11 in od 14 dalje.

»KINO VIČ«

Ameriški film

»Tarzan in njegova prijateljica«

Tednik: Filmske novosti št. 13. — Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Prodaja vstopnic od 9.30—11 in od 14 dalje.

KINO »LITOSTROJ«: Francoski film: »Teresa Raquin«. Tednik: Filmske novosti št. 7. Predstava ob 20. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave.

KINO »TRIGLAV«

Angleški film

Šolanje Toma Browna

V glavni vlogi: John Howart Davies in Robert Newton. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

KINO »KOMUNA«: Ameriški film: »Strah«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi: Joan Crawford in Sudden Fear.
KINO »SLOGA«: Amer. barvni film: »Dvoboj v džungli«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. V glavni vlogi Dana Andrews in Jeane Crain.
Posebna objava: Prosimo cenjene obiskovalce kina, da oproste, ker dne 1. aprila ni bil predvajan film »Zadnji apač«, ker film ni prispel. Prodaja vstopnic v obeh kinematografih od 9.30—11 in od 14 dalje, za matinejo pa od 9 dalje.
KINO »SOČA«: Amer. film: »Tarzan in njegova prijateljica«. Predstave ob 16, 18 in 20.
Prodaja vstopnic od 14 dalje.
MLADINSKI KINO LM, Kotnikova 8, predvaja za mladino angleški film: »Pot k uspehu«. Predstavi ob 9.30 in 16.

KINO »ŠIŠKA

Ameriški barvni film

„Po čem je slava"

V glavni vlogi James Cagney in Corine Calvet. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje. Na sporedu samo še danes in jutri.

Šoferja

za osebni avtomobil

sprejme

Uprava
»LJUDSKE PRAVICE«
V LJUBLJANI

IZ MURSKE SOBOTE

KINO

»PARK«: Ameriški film: »Selina«.

DROBNI OGLASI

BRIVSKO POMOČNICO za nastop službe ob morju iščem za takoj ali po dogovoru. Javite se pismeno ali ustno na naslov: Lazar Šarčević, brivski salon, Rovinj, Istra. 1344

Tovarna »STOL«, Kamnik

razpisuje na podlagi 7. in 29. člena Temeljnega zakona o štipendijah (Uradni list FLRJ št. 32-55) naslednje

štipendijo za Tehnično srednjo šolo, strojni oddelek, III. in IV. letnik, ali mojstrsko šolo;

štipendijo za Tehnično srednjo šolo, lesni odsek, III. ali IV. letnik;

štipendijo za mojstrsko šolo pri TSŠ, lesni odsek.

Stipendije se dodelijo v smislu I. odst. »Odloka o višini štipendij« (Ur. l. FLRJ št. 33-55).

Vloge dostavite upravi tovarne »STOL«, Kamnik v roku mesec dni.

1340

DNEVNE NOVICE

Društvo arhitektov Slovenije in revija »Arhitekt« sporočata, da imata novo telefonsko številko 21-608.

Javna zahvala. Z občutki sreče in hvaležnosti, ki je ni moč opisati, se zahvaljujemo zdravnikom zdravilišča Novo Celje, ker so nam lani 3. aprila vrnili popolnoma zdravega našega sinka Srečka Vidmarja, ki se je zdravil v tem zdravilišču za TBC meningitisom. Predvsem smo dolžni izreči zahvalo šefu zdravilišča tov. dr. Ivanu Kopaču in tov. dr. Zofiji Košar, ki nas je tolažila v težkih dneh in nudila našemu Srečku vso pomoč. Srečko se skupaj z nami zahvaljuje vsem negovalkam za postrežbo, zlasti pa medicinskima sestrama Tatjani in Milki. Prav tako tudi iskrena hvala za zdravniško pomoč in nego tovarišu Medvešček in vsem ostalim zdravnikom, katerih imena so nama neznana. — Vidmar Zorko in Tilka.

Če hočeš kvaliteto, zahtevaj samo znano »JELA« kopalno sol. Osvežuje telo, desinficira in krepi tvoje živce!

PREDAVANJA

Prirodoslovno društvo vabi na poljudno-znanstveno predavanje prof. ing. Franja Rainera: Borba proti eroziji tal. Predavanje, spremljano z barvnimi diapozitivi, bo danes ob 20 v prirodoslovni predavalnici Univerze, vhod iz Gosposke ulice.

KONCERTI

Največji dogodek letošnje koncertne sezone bo koncert 110-članskega orkestra Češke filharmonije 11. aprila v Unionu. Dirigent Karel Ančerl bo dirigiral Dvořakovo 1. simfonijo, Martinujeve Simfonične fantazije in Musorgskega Slike z razstave. Vstopnice od danes dalje v Filharmoniji. Rezervacij ni.

Umrli so v Ljubljani

Adamič Ivana, gospodinja, rojena 1884, Staretova 16. Pogreb bo danes ob 15 na Žalah.

Naznanjamo žalostno vest, da je umrla naša mama

IVANA DUGULIN

Pogreb drage pokojnice bo v Škrbini, okraj Gorica.

Ljubljana, Škrbina, Gorica, dne 2. aprila 1956.

Žalujoči: hčerke, sin, snaha in vnukinje.

GLEDALIŠČA

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 3. aprila ob 20: Wilder: »Naše mesto«. Abonma B.
Sreda, 4. aprila ob 15: Shakespeare: »Henrik IV.«. Zaključena predstava za gimnaziji Trbovlje in Hrastnik. (Falstaff — Pavle Kovič.)
Četrtek, 5. aprila ob 20: Čehov: »Tri sestre«. Abonma H. (Veljajo vstopnice od 15. marca.)
Petek, 6. aprila ob 20: Machiavelli: »Mandragola«. Izven in za podež.
Sobota, 7. aprila ob 20: Shakespeare: »Henrik IV.«. Izven in za podeželje. (Falstaff — Janez Cesar.)
Nedelja, 8. aprila ob 15: P. Golia: »Jurček«. Izven in za podeželje;
ob 20: Machiavelli: »Mandragola«. Gostovanje ljubljanske Drame v Šentvidu.

OPERA

Torek, 3. aprila ob 15: Lindpaintner: »Danina«. Zaključena predstava za I. gimnazijo Kranj.
Sreda, 4. aprila ob 19.30: Martinu: »Ženitev«,
Puccini: »Gianni Schicchi«.
Abonma E.
Četrtek, 5. aprila ob 19.30: Martinu: »Ženitev«,
Puccini: »Gianni Schicchi«.
Abonma U.
Petek, 6. aprila ob 15: Smetana: »Prodana nevesta«. Zaključena predstava za II. gimnazijo Kranj.
Sobota, 7. aprila ob 19.30: Martinu: »Ženitev«,
Puccini: »Gianni Schicchi«.
Abonma D.
Nedelja, 8. aprila ob 15: Gounod: »Faust«. Izven in za podeželje.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža

Torek, 3. aprila ob 15.30: Peppino de Filippo: »Ni res, pa le verjamem«. Abonma red Torek popoldanski. Vstopnice so tudi v prodaji;
ob 20.30: Clifford Odets: »Premiera v New Yorku«. Abonma TSŠ II.
Sreda, 4. aprila ob 20: Peppino de Filippo: »Ni res, pa le verjamem«. Abonma TSŠ I.
Četrtek, 5. aprila ob 20: Clifford Odets: »Premiera v New Yorku«. Abonma vajenci.
Petek, 6. aprila ob 20: Peppino de Filippo: »Ni res, pa le verjamem«. Abonma red Petek. Vstopnice so tudi v prodaji.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE
Ljubljana, Mestni dom

Sreda, 4. aprila ob 20: Popović-Pregarc-Delak: »Jara meščanka«. Izv.
Sobota, 7. aprila ob 20: Popović-Pregarc-Delak: »Jara meščanka«. Izv. Prodaja vstopnic v Mestnem domu, rezerviranje tel. št. 32-860.

Čestitka

Elzi in Ernestu Arehu iz Maribora iskreno čestitamo ob rojstvu sinčka. Kolektiv podružnice »Ljudske pravice« v Mariboru.

RADIO LJUBLJANA

Spored za torek, 3. aprila

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00.

5.00—6.00 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) — 6.10 Reklame — 6.20 Naš jedilnik — 6.25 Mali glasbeni mozaik — 7.10—8.00 Zabavni zvoki — 11.00 Radijski koledar — 11.05 Tečaj esperantskega jezika — 25. lekcija — 11.15 Mali dopoldanski koncert — 11.45 Cicibanom — dober dan! (Iz šaljivih pesmic Danila Gorinška) — 12.00 Skladbe dr. Antona Svaba — 12.30 Kmetijski nasveti: Ing. Vinko Sadar: Kaj bomo storili s slabo prezimelimi oziminami — 12.40 Odlomki iz Gershwinove opere Porgy in Bess — 13.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 13.35 Spored simfoničnih skladb — 14.30 Modni kotiček — 14.40 Melodije iz filmov — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Utrinki iz literature: Giraudoux: Amfitrion 38 — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.15 Želeli ste — poslušajte! — 18.10 Violinske skladbe Pavla Šivica in Francija Šturma izvaja violinist Ali Dermelj — 18.30 Športni tednik — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame — 20.00 Tedenski notranje-politični pregled — 20.10 Poje zbor Radia Beograd — 20.30 Radijska igra: J. S. Popović: Simpatija in antipatija (prva izvedba) — 21.05 Koncert lahke glasbe — 22.15 do 23.00 Nočni koncert baročne glasbe — 22.15—23.00 UKV program: Plesna in zabavna glasba — 23.00—24.00 Oddaja za tujino — na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

Osebni avtomobil

»Mercedes«, tip 230, 6 cilindrski, v dobrem stanju

proda

»TRGOPROMET«, BEOGRAD

V poštev prihaja tudi zamenjava za »Jeep«.

Za vsa pojasnila vprašajte »Trgopromet«, Beograd, Zadarska 2, tel. 22-056 in 24-081.

1308

»15. SEPTEMBER«

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA

— ANHOVO —

RAZPISUJE

mesto sekretarja podjetja

POGOJI: pravna ali ekonomska fakulteta ali večletna praksa v upravno-gospodarskem sektorju.

Nastop službe takoj, oziroma po dogovoru. — Stanovanje preskrbljeno. — Plača po tarifnem pravilniku oziroma po dogovoru.

Ponudbe z opisom dosedanjega službovanja in kratek življenjepis pošljite na zgornji naslov.

1298

Upravni odbor
TOVARNE
GUMIJASTIH IZDELKOV
»TIGAR« v PIROTU

razpisuje

NATEČAJ

za 2 tehnologa

za delo pri proizvodnji lahkih in težkih gumijastih izdelkov

Pogoji:
tehnološka fakulteta s prakso v industriji gume, lahko pa tudi začetniki z znanjem angleščine ali nemščine. Kandidati, ki bodo sprejeti, bodo morda poslani na specializacijo v inozemstvo.

Plača po tarifnem pravilniku ali po dogovoru.

Ponudbe pošljite na zgornji naslov.

1290

OBIŠČITE SPOMLADINSKI

ZAGREBŠKI VELESEJEM

II. obrtniški sejem FLRJ Jugoslavije in veliko modno revijo na Ilici 49

ZA OBISK SEJMA SO ODOBRENI 25% POPUSTI NA ŽELEZNICAH, LADJAH IN LETALIH!

438

List izdaja časopisno založniško podjetje »Ljudska pravica«, Ljubljana Kopitarjeva ulica 6/III, telefon št. 39-181 — Notranjepolitična — gospodarska rubrika telefon štev. 21-613 in kulturna rubrika telefon št. 21-887 Nazorjeva ulica 10/II — Uprava Kopitarjeva ulica 2, telefon 39-181 — Telefon za naročnino in oglase št. 31-030 — Telefon poslovalnice na Titovi cesti 22-322 — Mesečna naročnina 250 din, za tujino 500 din — Tekoči račun 60-KB-1-Z-1393 — poštni predal 42 — Tisk tiskarne »Ljudske pravice« — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisi se ne vračajo

Na raketnih saneh 1100 km *na uro*

Zanimivi poskusi zdravnika dr. Johna Stappa

Komaj dobrih 50 let lahko leta človek z letali po zraku, pa vendar že živimo v dobi reaktivnih letal, s katerimi so piloti že dosegli hitrost, večjo od hitrosti zvoka. Prvi je dosegel tako veliko hitrost sredi oktobra 1947. ameriški letalski kapetan Charles Yeager. Z reaktivnim letalom je preletel v eni uri 1190 km. Leta 1951 je preletel pilot William Bridgeman z letalom »Skyrocket«, izdelanem v tovarnah Douglas, 1900 km v eni uri in hkrati dosegel višinski rekord 24.000 m. Približno dve leti pozneje pa je dosegel neki ameriški pilot za preizkušanje novih letal dvakratno hitrost zvoka.

Tudi v skakanju s padali je človeštvo zadnja leta zelo napredovalo. Pred 12 leti je skočil neki ameriški letalski zdravnik iz višine 12.000 m, da bi preizkusil funkcioniranje aparatov za kisik v veliki višini. Sir Frederic Banting, ki je pomagal odkriti insulin, se je odlikoval tudi kot pilot. Delal je zlasti poskuse z obleko za raketne pilote in jih naposled plačal z glavo. Med pogumne in požrtvovalne pilote, ki skoraj vsak dan tvegajo življenje za varnost bodočih pilotov in potnikov, sodi tudi podpolkovnik ameriškega letalstva dr. Paul Stapp.

Kot mlad zdravnik je začel dr. Stapp svojo kariero na področju aerodinamičnih raziskav s tem, da je najprej preizkusil dihalne aparate za stratosferne pilote. Ti aparati delujejo s tekočim kisikom. Več ur je ostal z letalom v višini blizu 20.000 m. Njegova naslednja velika naloga je bila preizkusiti z »raketnimi sanmi« učinek nenadnega zaviranja velike hitrosti. Ti poskusi so bili podlaga za razvoj zaščitnih čelad in oklepov. Pritisk vetra na pilota, ki leti s hitrostjo nad 1000 km na uro, pa nenadoma zmanjša hitrost, znaša približno 2 toni.

Dr. Stapp je delal najprej poskuse z lutko v velikosti človeka, opremljeno s čelado in zaščitnim oklepom. Lutka pa se je na raketnih saneh razbila. Toda dr. Stapp ni klonil. Rekel je samo, da potrebuje boljšo zaščitno obleko. Decembra 1947 je sam sedel na raketne sani in dosegel z njimi hitrost 130 km na uro. Drugi dan je dosegel s tremi raketami dvojno hitrost. Pozneje je napravil s prostovoljnimi sodelavci še mnogo poskusov. Njegove raketne sani je poganjalo 6 do 9 raket in dosegel je hitrost nad 1100 km na uro. Seveda se je pripetilo pri tem več nesreč. Dvakrat je malo manjkalo, da si ni zlomil roke. Manjših poškodb in podplutb pa niti ne šteje. Njegove izkušnje so dobrodošle pilotom, ki preizkušajo nova reaktivna letala.

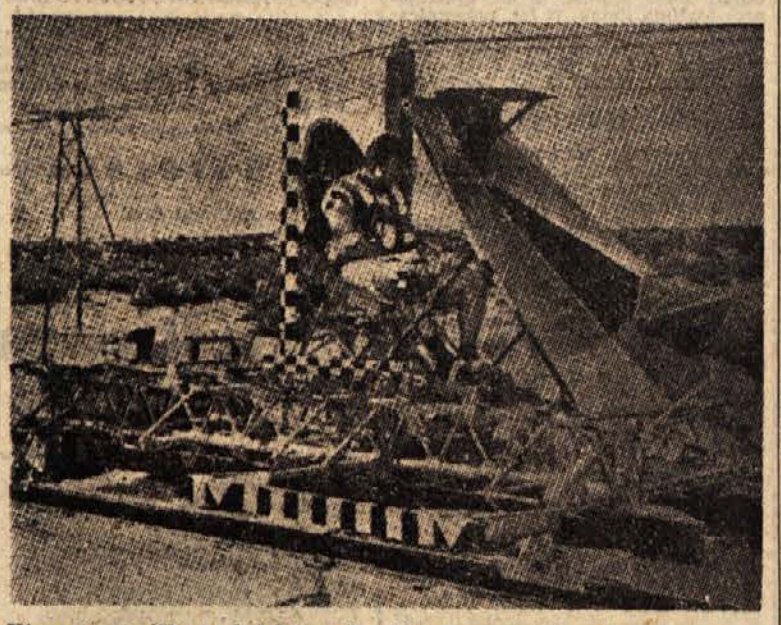

Kirurg ameriškega letalstva dr. Stapp na svojih raketnih saneh na letalskem oporišču Edwards v Kaliforniji pred startom. Na ustih, prsih, trupu in desnem kolenu ima merilne in signalne naprave. Dr. Stapp se izpostavlja ekstremnim fizikalnim silam, da bi ugotovil, v kolikšni meri prenese pilot v zaščitni obleki sunke med padanjem letala

V Angliji skoraj vsako leto prirejajo razna tekmovanja in razstave starinskih vozil. Tako je moto-klub Sunbeam organiziral tekmovanje z bližnjim sorodnim klubom.

LOKOMOTIVE »NA DIETI«

- **Ameriške železnice**
- **preizkušajo cenejše**
- **olje za diesel motorje. Če se bo poskus**
- **posrečil, bodo**
- **prihranili letno**
- **70,000.000 dolarjev**

(Od našega posebnega dopisnika)
New York, marca

Komaj nekaj let je minilo, odkar so piloti prebili zvočno pregrajo, o čemer so poročali časniki na prvih straneh. Reaktivna letala, ki lete hitreje od zvoka, so zdaj že standardni del velikih letalskih sil. Tehnika je bila kos vprašanju hitrosti, zdaj pa obeta še večje uspehe na tem področju. Strokovnjaki odkrivajo nove kovinske zlitine, odporne proti visokim temperaturam trenja. Piloti dobivajo temu ustrezne obleke, letala pa naprave za letanje v plasteh redkega zraka in v višinah, ki so celo pticam nedostopne. Ena največjih ovir za nadaljnji razvoj letalstva in stratosfernih raket pa je še zmeraj prav na tleh. To je nevarnost pred zaostajanjem proizvodnje goriva za motorje, ki požirajo astronomske količine rafiniranega »črnega zlata«. Petrolej pa ne teče dovolj naglo, niti v zadostnih količinah.

Še bolj kakor v minulosti je postal boj za petrolej življenjsko važen za moč močnih in ovira za krepitev šibkejših. Mnogi politični konflikti imajo svoje korenine vzdolž velikanskih petrolejskih vodov do stolpov bogatih vrelcev na raznih področjih sveta. Tudi v Ameriki, ki se bliža polovici svetovne proizvodnje surovega petroleja (približno dve in pol milijarde barelov po kakih 170 litrov v vsakem). Doba letalstva, hitrejšega od zvoka, grozi, da bo velikansko ponudbo goriva spremenila v primerjavi s povpraševanjem v pritlikavca. Prvenstvo ima seveda vojno letalstvo, milijoni privatnih avtomobilistov pa čutijo spričo nenehno naraščajočih cen bencina pomanjkanje.

Prizadete so tudi železnice s svojimi večinoma »dieseliziranimi« lokomotivami. Od leta 1936 so narasle cene goriva, ki ga potrebujejo lokomotive, od 4 centov za galon (4 litre) na 14 centov. Ker pa varira kakovost bencina za dieselmotorje od vrste do vrste vlaka, je veljal galon bencina lani povprečno 9,5 centov. Tej finančni nevšečnosti se je pridružila še ena: grožnja države, da bo omejila količine razpoložljivega goriva. Potniški in tovorni železniški promet porabi letno tri in pol milijarde galonov petrolejskega destilata, ki se v procesu predelave približa bencinu za reaktivna letala. Napovedano izdelovanje avtomobilov na plinske turbine je zmanjšalo upanje tega že tako velikega pomanjkanja.

Odgovori iz laboratorija

Inštituti za proučevanje petroleja so odprli železnicam novo obzorje nad: kadar se dieselmotorji na klancih in pod težkim bremenom segrejejo, kadar torej trošijo največ dragocene tekočine, pravijo strokovnjaki, da je moč v njih uporabljati manjvredno olje iz zadnjih usedlin rafiniranja. Te usedline so polne plasti, ki v normalnih okoliščinah zamaše cilindre in ugase motorje. Visoke temperature pa razkroje nesnago v olju, da zgoreva tako hitro, da ne vpliva na delovanje motorjev. Strokovnjaki v neki kalifornijski tovarni so našli izhod v tako imenovanem dvojnem sistemu dovodov. Na postajah in na lahkih progah pušča sistem odprte ventile na rezervoarjih z dragim bencinom. Brž ko se motor segreje čez določeno mejo, pa avtomat (instalacija stane 3000 dolarjev) avtomatično prenese preskrbo na tank z manjvrednim oljem, cenejšim za 20%. In čeprav je potrošnja motorja v teh pogojih znatno večja, znaša celotni prihranek, s katerim računajo železnice, kakih 14% ali približno 2 centa na galon.

Za zdaj obratuje po novem sistemu samo nekaj železniških prog. Sadovi poskusa so ponekod dobri, drugod pa nekoliko slabši, ker zahtevajo zamenjavo olja v motorjih, v katerih ga prej ni bilo treba čistiti, marveč so ga samo dolivali. In vendar strokovnjaki računajo, da se bo z nadaljnjo izpopolnitvijo tega sistema posrečilo preusmeriti vse železnice na novo metodo. Celotni prihranek bi znašal tedaj do 70 milijonov dolarjev letno, narodne zaloge dragocenega pogonskega goriva pa bi se v veliki meri rešile pritiska skomin diesellokomotiv. Dieta je postala tudi zanje dnevno povelje.

Jaša Levi

Močne erupcije na Soncu

Zvezdoslovcem v zvezdarni v Musashinu na Japonskem se je posrečilo fotografirati sončno erupcijo 14. februarja, ko je dosegla višek. Pri tem niso opazili nobene spremembe v kozmičnem žarčenju. Temperatura fotosfere (žareče površine) je znašala 5000 stopinj, na robu Sonca pa 1000 stopinj Celzija. Ob erupciji 23. februarja pa so ugotovili v Tokiu živahnejše kozmično žarčenje, in sicer za 10 do 15 stopinj. V zvezdarni na gori Norikura pa so celo ugotovili, da je intenzivnost kozmičnih žarkov narasla za 60 odstotkov. Tolikšne intenzivnosti sončne površine zvezdoslovci še nikoli niso opazili. Zvezdoslovci v zvezdarni Musashinu napovedujejo za 15. marec novo erupcijo. Ugotovili so, da se je erupcija dne 23. februarja prvikrat časovno ujemala s spremembo v kozmičnih žarkih. V Kyotu se je zbralo 50 japonskih zvezdoslovcev in geofizikov, da bi izmenjali svoja gledišča. Sklenili so, da bodo spustili letos poleti 10 opazovalnih balonov 15.000 do 21.000 m visoko.

Znamke Mozartu v spomin

Belgijska poštna uprava je izdala tri posebne znamke v počastitev Mozartovega spomina. V promet so prišle 5. marca. Filatelistom pa so bile na razpolago s posebnim pečatom že 3. in 4. marca. Čisto izkupiček od doplačila bodo porabili za Mozartov sklad pod pokroviteljstvom angleške kraljice Elizabete. To bo belgijski prispevek k novi celotni izdaji Mozartovih del. Podobno serijo znamk v počastitev Mozartovega spomina nameravajo izdati tudi v Belgijskem Kongu.

V Alžiru se nemiri in boji vedno bolj zaostrujejo. Na sliki vidimo demonstrante Oranu.

Drobne ZANIMIVOSTI

PROIZVODNJA TEKSTILNE INDUSTRIJE V SZ

V prihodnjih petih letih se bo proizvodnja vseh tkanin v SZ povečala tako, da bo znašala 9 milijard 253 milijonov metrov. Povečala se bo zlasti proizvodnja najboljših tkanin za obleke. Isto velja za proizvodnjo obutve. Leta 1960 bodo izdelale tovarne 455 milijonov parov čevljev.

PREVEC AVTOMOBILOV V ZDA

Ameriški strokovnjaki za gospodarstvo so ugotovili, da naraščа proizvodnja avtomobilov bitreje kakor število rojstev. Uredništvo »Wallstreet Journala« se je zanimalo za proizvodnjo avtomobilov v desetih tovarnah družbe Chrysler. Ugotovilo je, da so morali odpustiti 10.350 delavcev, ker proizvodnja avtomobilov prehitro narašča. Na ameriškem trgu je trenutno 750.000 neprodanih avtomobilov. Pred tremi leti je bilo neprodanih avtomobilov za 145% manj. Od predlanskega leta se je število podvojilo. Posledica tega je, da bodo morali letos proizvodnjo avtomobilov v ZDA skrčiti najmanj za 25%.

SPOMENIK MAJAKOVSKEMU V MOSKVI

Ministrstvo za kulturo ZSSR je odobrilo osnutek spomenika velikemu ruskemu pesniku Majakovskemu. Spomenik bodo postavili na trgu Majakovskega v Moskvi.

Z METILALKOHOLOM SO SE ZASTRUPILI

Prejšnji teden je umrlo 11 mornarjev, večinoma Skandinavcev. Njihove ladje so bile zasidrane nekaj dni v Casablanci. Oblasti domnevajo, da so podlegli zastrupljenju z metilalkoholom. Mornarji so pripadali posadkam šestih ladij. Več zastrupljenih mornarjev pa so rešili. Policija v Casablanci preiskuje, kdo je mornarjem prodal metilalkohol. Preiskava se je razširila tudi na Alžir.

SOVJETSKI STROKOVNJAKI V TUJINI

Deset sovjetskih strokovnjakov za železo in jeklo je prispelo v Luksemburg, kjer so ostali tri dni. Odzvali so se povabilu predstavnikov luksemburške jeklarske industrije. Sovjetski strokovnjaki so bili prej gostje belgijske in jeklarske industrije. Iz Luksemburške odpotujejo v Francijo. V vseh treh deželah so si, oziroma si bodo ogledali plavže in industrijska podjetja.

KANADSKA LADJA JE OBTIČALA V LEDU

Kanadska ladja »Theron«, ki se je udeležila angleške antarktične odprave, je priplula prejšnji teden z vodjema odprave dr. Vivianom Fuchsom in sirom Edmundom Hillaryjem v London. Ladja je obtičala v Weddellovem morju v ledu, da ni mogla 34 dni ne naprej, ne nazaj. Posadka je poklicala na pomoč helikopter, da je pilot poiskal izhod iz ledenega oklepa. Ladja »Theron« je odplula lani 14. novembra s 300 tonami opreme za zgraditev glavnega taborišča angleške odprave iz pristanišča Wahsel. To pristanišče bo uporabljala angleška odprava, ko bo skušala prihodnje leto prehoditi vso Antarktiko.

NOVO LEŽIŠČE DIJAMANTOV

Na področju avtonomne republike jakutske v SZ so našli nova ležišča diamantov, po obsegu enaka slovečim demantnim poljem v Južni Afriki. Ni izključeno, da bodo postala ta ležišča eden največjih virov za povečanje valutnega sklada Sovjetske zveze.

KDO JE ODPORNEJŠI PROTI MRAZU — ČLOVEK ALI ŽIVAL?

Človek prenese temperaturo —70°. Še odpornejše proti mrazu pa so živali. Pes prenaša nekaj časa temperaturo do —92°, gos —100°, polž pa — 120°.

PIŠE: V GRAD
RIŠE: JURČEK

10

Kavboj Jimmy

»Zakaj so beli ljudje vdrli v našo deželo?« je vprašal Strašni bizon.

»Železnico bi radi gradili,« je povedal Jimmy.

»Kaj je to — železnica?« je vprašal eden izmed starešin.

»To je velik železen konj, ki lahko vleče tudi po petdeset voz hkrati,« je pojasnil Jimmy.

»Kavboj Jimmy nas je hotel nalagati!« je razsodil Strašni bizon. »Zato ga bomo privezali na kol in ga mučili, dokler ne bo konec njegovega lažnivega življenja!«

»Saj vas ni nalagal!« je tedaj vzkliknil Jurček. »Prosim, poglejte: tole je železnica.«

Hitro je narisal lokomotivo, vagone, strojevodjo, kurjača in sprevodnika. »Takoj bo zapiskala in potem boste lahko vi vsi zlezli v vagone in se peljali.«

Takoj mi nehaj uganjati svoje neslane dovtipe!«

»Veš kaj, žena, tvoja ljubezen do živali je pa res nekoliko pretirana.«

NASLOV NOVEGA ROMANA

Mlada Françoise Sagan je dobila od svojega pariškega založnika že več milijonov za svoj sloveči roman »Bonjour Tristesse« (Zbogom, žalost). Kdaj pa kdaj pa se je še zglasila pri njem, da bi poizvedela, kako gre prodaja.

»Bonjour,« jo je pozdravil nekega dne založnik. »Dobro bi bilo, da bi kmalu spet napisali roman. Tudi naslov zanj že vem.«

»Z veseljem. Kako pa naj se naslov glasi?«

»Kaj še vprašujete? ‚Bonjour Richesse' (Zbogom, bogastvo). Kako neki naj bi se glasil drugače?«